

המשכיל

maskil

■ Z obsahu

- Náš otec Abraham 2
- Židovské manželství 11
- Pražský magistrát, neonacisté
a tzv. křišťálová noc 12

■ Krátce

V midraši *Berešit Rabba 39:14* se praví, že náš otec Abraham přibližoval pohany Všemohoucímu a nakonec je přesvědčil, aby se vzdali svých praktik a sloužili Hospodinu. Tímto je dle mínění midraše konvertoval. Midraš dále praví, že ten, kdo konvertuje modloslužebníka, jakoby stvořil nového člověka. V tomto názoru se též odráží halachické ustanovení, že konvertita je zcela jiným, novým člověkem...

Rabín Daniel Mayer

Nejvíce se mi líbí definice, kterou v 17. století vyřkl sir Walton: „*Diplomat je počestný muž, vyslaný do zahraničí lhát pro dobro své vlasti.*“

Ota Ulč

Manželství bylo v židovské tradici vždy vysoce ceněno. Oženit se bylo považováno za povinnost, a celibát, jak jej praktikovaly některé menšinové sekty jako například eséni, nebyl v hlavním proudu židovství nikdy preferován. Starověcí kněží se obvykle ženili, stejně jako rabíni, kteří jsou ve službě lidu jejich nástupci.

Rabín David Goldberg

Prozatím jsme vždy sledovali židovské osudy před odjezdem do Terezína nebo jiného lágru, nebo jejich život v lágru. Snímek *Poslední vlak* však ukazuje utrpení, které museli podstoupit jen samotným převozem ze světa civilizace a života do světa barbarství a smrti. Takové filmy je nutno natáčet, aby i další generace mohly nahlédnout do pekla rozpoutaného v polovině osvěcenoého dvacátého století.

Milan Kalina

Poslední vlak

Drama mezi Berlínem a Osvětimí

Nina Divěšková a Stanislav Zindulka, foto archiv produkce

Náš otec ABRAHAM

V těchto dnech čteme při sobotních synagogálních bohoslužbách týdenní oddíly – parašat ha-šavua – Lech lecha (20. října), Vajera (27. října) a Chajej Sara (3. listopadu). Stěžejní postavou těchto oddílů je náš praotec ABRAHAM, který je prapředkem nejen židovského národa, ale i duchovním otcem všech, kteří opustili nikam nevedoucí cestu modloslužby a přimkli se k jedinému Bohu, Tvůrci nebe a země.

V midraši *Berešit Rabba 39:14* se praví, že náš otec Abraham přibližoval pohany Všemohoucímu a nakonec je přesvědčil, aby se vzdali svých praktik a sloužili Hospodinu. Tímto je dle mínění midraše konvertoval. Midraš dále praví, že ten, kdo konvertuje modloslužebníka, jakoby stvořil nového člověka. V tomto názoru se též odráží halachické ustanovení, že konvertita je zcela jiným, novým člověkem, než byl před konverzí. Rav Huna řekl, že Abraham konvertoval muže a jeho žena Sára ženy. Abraham je však vzpomenut již dříve, na konci paraši *Noach* (Gn 11,27-32). Zde Abrahamův příběh začíná, když jeho otec Terach spolu s celou rodinou náhle opouští jiho-mezopotámské město Ur a vydává se na sever, do města Cháranu (Karryh). Terach zde umírá a poté Abraham se svou rodinou a s rodinou svého synovce Lota na Hospodinův příkaz

Zikurat, chrám měsíčního boha ve městě Ur, odkud pocházela Abrahamova rodina.

opouštějí Cháran a vydávají se na jihozápad. Abraham spolu se svou a Lotovou rodinou překračují řeku Jordán a vstupují do Kenaánu, do země, kterou Hospodin tehdy zaslíbil Abrahamovi a jeho potomkům. Z Abrahama se tak stává **Abraham ha-ivri**, Abraham předešlý řeku neboli Abraham Hebrejec. Poté, co se Abraham ocitl v Kenaánu, Tóra se rozepisuje o jeho životním příběhu dosti podrobně. Ale jak byl Abraham zachráněn, co ho přivedlo k revoluční myšlence monoteismu, proč jeho otec Terach opustil Ur a vydal se do Cháranu? Na tyto otázky můžeme alespoň částečně nalézt odpovědi v midraších, byť mnohem mladších než Tóra, v nichž se však zračí pradávná kolektivní paměť židovského národa, nebo v hypotézách založených na historii Mezopotámie.

Midraš hovoří o tom, že se Abraham narodil Terachovi za panování Nimroda, krále Uru, který také vládl v Akkadu, Babylónu, Ninive a Kalchu (Nimród). Když se náš praotec narodil, objevila se na východě zářivá

hvězda, která pozřela čtyři jiné hvězdy, z nichž každá se nacházela na jiné straně nebes. Královi mágové oznámili Nimrodovi, že se Terachovi narodil syn, z něhož povstane národ, který v budoucnu zdědí tento i onen svět. Varovali krále, že pro jeho vládu je Abraham velmi nebezpečný. Král si nechal zavolat Teracha a sliboval mu dům plný stříbra a zlata, jen když bude moci nechat usmrtit jeho syna. Terach mu na jeho slova odvětil podobnostvím o koni, kterému slibovali stáj

Pánem světa a jeho Tvůrcem. K Němu se bude Abraham modlit a Jemu se bude klanět. Časem nám také midraš sdělí, jak Abraham zničil všechny modly svého otce, který je vyráběl, a jak ho nakonec dokázal přesvědčit, že všechny modly jsou pouze bezduchá hmota.

Díky těmto a dalším midrašům, spolu se znalostí historie této oblasti, můžeme vyslovit předpoklad, co bylo příčinou odchodu Teracha a jeho rodiny z velmi kulturního města Uru. Jak biblisté předpokládají, žil Abraham za vlády babylónského krále Chammurapiho (1792–1750 př.o.l.), známého jako tvůrce právního kodexu. Král se také vyznačoval velkou úctou k bohům a tradici. Ur bylo město, které bylo kulturním střediskem měsíčního boha Sína, kterého také uctívali v městě Cháran, do jehož chrámu Sínovi posílali dary a obětiny dokonce vzdálení egyptští faraónové a kenaánští králové.

plnou ovsa, když si nechá uříznout hlavu. Kůň je nazval blázny a zeptal se jich, k čemu mu bude stáj plná ovsa, když bude o hlavu kratší? Podobně odvětil Nimrodovi Terach, když mu pravil, že zlato a stříbro mu bude na nic, když nebude mít dědice. Terach poté vzal Abrahama a skryl ho v jedné jeskyni, kde žil do svých tří let.

Poté, co vyšel z jeskyně, začal se Abraham ptát sám sebe, kdo stvořil zemi a nebe, a kdo stvořil jeho samého. Jak tak přemýšlel, pozdvihl oči k obloze a na ní viděl zářící Slunce. Tu se začal modlit k Slunci, v němž viděl tvůrce všeho. Modlil se tak celý den, ale když nastal večer, Slunce zapadlo a objevil se Měsíc s hvězdami. Abraham si řekl, že Měsíc je ten, kdo stvořil vesmír a také jeho samého. Hvězdy pak považoval za měsíční vojsko a služebnictvo. Celou noc stál a modlil se k Měsíci. Ráno se však Měsíc ztratil a opět na východě vyšlo Slunce. Tu si Abraham uvědomil, že tato nebeská tělesa nemají žádnou moc, ale že je kdosi řídí. Ten, kdo je řídí, je

Terachův odchod z Uru můžeme chápat jako vyústění konfliktu dvou koncepcí – monoteistické a polyteistické, i když nelze chápat tyto pojmy tak, jak jsou chápány dnes, v jejich čisté podobě. Terachova rodina má, díky Abrahamovi, odlišný pohled na duchovní svět a tradici svého města. Možná ještě zcela nezavrhl myšlenku, že modly mohou mít jakousi moc, ale rozhodně se již nezotožňuje s myšlenkou, že nejvyšší bůh Uru, měsíční božstvo, má vládu nad osudy lidí, a na obětech, které mu přinášejí, závisí blahobyt panovníka a města. Nutno však podotknout, že panovník byl v mezopotámských městech považován za syna toho či onoho božstva nebo alespoň za poloboha, kterému bůh-modla dal do rukou moc a vládu. Tudíž zpochybňujeme-li moc božstva, může se to vykládat, že zpochybňujeme právo panovníka na vládu. To Abraham asi neučinil, ale mohl se klidně otázat, jak je možné, aby socha měsíčního božstva, kterou jeho otec Terach zhotovil před několika lety, darovala moc

jejich urskému králi? Taková otázka by vlastně podrývala pyramidu moci, na jejímž vrcholu byl král-polobůh. V tomto případě bylo pouze otázkou času, kdy se o Terachovu rodinu začnou zajímat královi úředníci, což by mělo za následek vážné problémy pro všechny její členy. Terach situaci řeší odchodem na sever Mezopotámie, do města Cháranu. Zde však jeho rodina přichází do podobného prostředí, prodchnutého kultem měsíčního boha Sína. Chce-li Abraham pokračovat v bohulibé činnosti – přibližovat lidi jejich Tvůrci, musí opustit i Cháran.

Proto také po Terachově smrti Hospodin pobízí Abrahama, aby opustil svou vlast (Mezopotámii) a vydal se do Kenaánu, do země, kterou má v úmyslu dát jemu a jeho potomkům. Poté, co tam Abraham vstoupil, Bůh svůj úmysl mění ve skutek (Gn 12,6-7). Jaký v tom byl rozdíl? Vždyť Abraham opouští jedno pohanské prostředí, aby v jiném, kenaánském, mohl lépe plnit Hospodinovu vůli? Při hlubším pohledu do textu zjistíme, že Abraham ve svých 75 letech nemění pouze místo pobytu, ale spolu s ním i celý svůj životní styl. Z původního měšťana Uru a Cháranu se Abraham stává kočovníkem, „šejchem“ beduínské rodiny, která prochází kenaánskou

zemí, na krátký čas se usazuje v blízkosti měst, ale nikdy se v nich neusadí natrvalo. Z pohledu městského obyvatele je kočovník zaostalejší, primitivnější. Pokud jsou kočovníci slušní lidé, nevraždí a neolupují kupce a ostatní, jsou vždy v okolí měst vítáni, neboť s nimi lze dobře obchodovat. Tak tomu bylo i s naším praotcem. Měšťana také nezajímá vnitřní duchovní svět a víra primitivního kočovníka. Stejně pak takový kočovník nemá bezprostřední a stálý vliv na myšlení obyvatel města, neboť s nimi nežije uvnitř hradeb, tudíž není pro „oficiální“ víru a kult města nebezpečný. O to více mohl však Abaraham uplatňovat svůj duchovní vliv na všechny, kteří k němu do jeho stanu přicházeli, a to všude tam, kam jeho rodina přišla, neboť Abraham byl široko daleko znám svou pohostinností. Při té příležitosti, jak uvádí midraš, seznamoval své hosty se svou vírou v Hospodina a taktně je odvracel od modloslužby.

Nejen Židé, ale i ostatní národy, které přijaly do svého duchovního světa principy monoteismu, musí vzpomínat s láskou a úctou na Abrahama, který všem, kteří chtěli vidět a slyšet, otevřel oči a srdce pro službu Tvůrci.

► Rabín Daniel Mayer

Program Bejt Simcha

listopad 2007

sobota 10. listopadu
od 10 hodin v Bejt Simcha
Ranní sobotní bohoslužba s Masorti
s rabínem Ronaldem Hoffbergem

V pátek 23. listopadu
a v sobotu 24. listopadu
bude v Praze rabín Tomáš Kučera.
O přesných časech a místě konání
bohoslužeb v těchto dnech
se informujte v Bejt Simcha.

PRAVIDELNÉ AKCE

Kabalat Šabat každý pátek
od 18 hodin

HODINY PRO VEŘEJNOST

každý pátek od 17 do 18 hodin
(kromě pátku 23. 11.)

Bejt Simcha

Mánesova 8, 120 00 Praha 2
Telefon: 222 251 641, 724 027 929
E-mail: kehila@bejtsimcha.cz
Web: www.bejtsimcha.cz

JAK ZÍSKÁVAT MASKIL?

a) v elektronické podobě na www.maskil.cz
b) v tištěné podobě za cenu poštovního a balného; pošlete, prosím, svoji žádost na adresu Bejt Simcha, Mánesova 8, 120 00 Praha 2, telefon/fax: 724 027 929, e-mail: redakce.maskil@maskil.cz; výše poštovního a balného je v ČR minimálně 250 Kč ročně; uvedený obnos nám laskavě zašlete složenkou nebo na bankovní účet číslo: 86-8959560207/0100 u Komerční banky, variabilní symbol je 88888 (5x8)

World Union for Progressive Judaism a Bejt Simcha

vás srdečně zvou

Různé chutě JUDAISMU

Izrael a konflikt na Blízkém východě

série tří přednášek Ireny Kalhousové, absolventky Hebrejské univerzity, v rámci vzdělávacího cyklu **Různé chutě judaismu**

31. října: Hlavní aktéři, kořeny konfliktu, židovská diplomacie
7. listopadu: Arabsko-izraelské války, vznik palestinské otázky
14. listopadu: Izraelská domácí politika, politická situace v arabském světě, budoucnost blízkovýchodního regionu

přednášky se konají vždy ve středu od 18.30 h
na Židovské obci (sál ve 3. patře), Maiselova 18, Praha 1
vstup 30 Kč na celou sérii přednášek, 15 Kč jednotlivá přednáška

další informace o programu **Různé chutě judaismu** na e-mailové adrese: vzdelavani2006@volny.cz nebo na telefonu 724 027 929

MALÉ INTERMEZZO S VELKOU ŽENOU

Rozhovor s izraelskou spisovatelkou Ruth Bondy

V roce 1948 jste se hlásila jako dobrovolnice do České brigády. To je poměrně málo známá historie. O co tehdy šlo?

Takzvaná Česká brigáda se formovala v době, kdy komunistický režim měl přátelské vztahy s Izraelem a uzavřel smlouvu o vyslání dobrovolnického kontingentu. Ten mohl v ČSR – před svým odjezdem – absolvovat vojenský výcvik, který se odbyval ve Velké Sítělné. Pamatuji si, že jsem měla furt fleky od té zbraně. V brigádě bylo devět set až tisíc členů, kteří prošli vojenským výcvikem, ale s rodinami jich pak mohlo být při odjezdu okolo 2 500 lidí. To byla tehdy jedna z mála možností, jak se legálně vystěhovat a taky dostat povolení, aby si mohl člen brigády vzít s sebou nejnужnější svršky. Mnoho lidí chtělo Izraeli pomoci ve válce o nezávislost, ale mnozí se jen chtěli vystěhovat, být co nejrychleji pryč. Velkou část té brigády tvořili lidé pocházející z Podkarpaté Rusi. Ta už tehdy patřila k Sovětskému svazu. Kdo mohl, odstěhoval se do ČSR, ale neměli čas se ani pořádně naučit jazyk, a přišel komunistický převrat. Věděli, co to znamená, a chtěli pryč.

Jako řádná členka České brigády jste tedy odjela do Izraele, a co pak následovalo?

Nejdřív jsem byla v armádě. Když se mně ptali při registraci, co chci dělat, tak jsem jim řekla, že chci být šoférkou džípu. Jen se smáli a přidělili mě jako sekretářku spojovacímu důstojníkovi České brigády. Válka o nezávislost pomalu končila – my jsme přijeli do Izraele 31. 12. 1948 – a z těch našich dobrovolníků se bojů účastnila jen malá část. Zklamání byli především důstojníci východní armády, kteří se domnívali, že se v Izraeli vytvoří samostatná jednotka, jako tomu bylo kdysi ve Španělsku. Ale Ben Gurion nás „rozprášil“ po celé armádě a brigáda se tak de facto rozpadla.

Nechme minulost na pokoji. Jste v Praze a jezdíte sem od roku 1989 poměrně často. Cítíte tu alespoň trochu onen předválečný genius loci – tu podivuhodnou symbiózu česko-německo-židovské kultury?

No to určitě ne, protože tu už Židé vlastně nejsou. Praha se však naštěstí zachovala

v původní kráse. To, co mně v Izraeli nejméně chybělo, byl pohled na Hradčany a české lesy. Hodně lidí si myslelo, že komunisté tu budou na věky věků, a ani já jsem nepočítala s tím, že ještě jednou Prahu uvidím. Také jsem si

Není vůbec jednoduché získat od paní Ruth Bondyové termín k rozhovoru. Její krátká návštěva Prahy je velmi intenzivní, její diář odmítal další záznamy. Přesto se to povedlo a mohu tedy položit první otázku.

ovšem slíbila, že dokud zde budou komunisté, nikdy sem nepojedu. Ostatně to ani moc nešlo, nebyly žádné diplomatické styky. Poprvé jsem zde byla v roce 1989 po listopadu.

Takže co vlastně člověk cítí v Praze? Především jsou všude vzpomínky. Tu bydlela jedna babička, tady druhá, o kousek dál jedna teta a tam zase druhá... A pak na Novém židovském hřbitově odpočívá babička, dědeček, pradědeček.

Co říkáte na tu záplavu kafkovských suvenýrů?

No zdá se, že se Kafka stal úspěšným obchodním artiklem. Dnes je Kafka pojmem a spousta lidí mluví „zasvěceně“ např. o tzv. kafkovské byrokracii, aniž by od Kafky četli jediný řádek. Já jsem viděla na novém hřbitově, jak lidé dávají na Kafkův hrob cedulky, jako se to činí u hrobky rabi Löwa. Jednou mi bývalý dozorce dal po úklidu hrst těch cedulek a v nich byly prosby určené ke Kafkovi jako zázračnému rabínovi: aby se mi vrátil mileneček, aby se ten či onen uzdravil, různé prosby o úspěch v podnikání... To už opravdu s Kafkou nemá nic společného, ale obchod a reklama pohltně všechno, stačí se jen podívat do Lurd či na jiná podobná místa, je to *námlich* totéž.

Jste velmi aktivní. Zakládala jste v Izraeli Bejt Terezín, památník Židů z českých zemí, od roku 1974 přispí-

váte do sborníku Terezínské studie, překládáte a za tuto svou činnost jste byla i vyznamenána.

Nezakládala jsem Bejt Terezín sama, bylo nás víc. Důvod k založení byl v tom, že za komunistického režimu se vlastně nikdy nemluvalo o Židech, ale jen o českých obětech fašismu, a nikde se vlastně neobjevilo, že většina těch obětí byla židovského původu. My jsme to středisko založili, aby alespoň někde na světě byl koutek, kde bude zdůrazněno, jaké oběti to byly, kde bude kladen důraz na židovskou stránku. Samozřejmě jsme nepočítali se změnou režimu, ale středisko jsme nezrušili, a udělali jsme správně, protože dobře slouží i dnes. Pracujeme se školami. Zachovaly se kresby terezínských dětí, dětské noviny atd., což nejsou ty skutečné hrůzy, takže je to pro malé školáky vhodnější. Vždycky se najde někdo z bývalých terezín-

ských vězňů, kdo jde dětem povídat a řekne jim: „To jsem byl asi tak ve vašem věku...“ Takové svědectví působí vždy nejlépe.

Z vašeho díla je cítit určitá fascinace tématem terezínského ghetta. Vydání Redlichova deníku, pravidelné příspěvky do sborníku Terezínských studií a konečně i úctyhodná biografie Jakuba Edelsteina. Do Terezína jste přijela v devatenácti letech. Bylo to tak silné?

Bylo mi devatenáct a v Terezíně jsem byla ještě rok a půl. Začala jsem se jím později ►

➤ zabývat, protože mnoho lidí vůbec nepochopilo, o co šlo. Necháпали ty, kteří se vraceli, a kladli jim otázky, proč nebojovali. Slíbila jsem si proto, že napíšu knihu, kde vysvětlím, jak se to pomalu všechno odvíjelo. V každé fázi si naši lidé mysleli, že se zachrání prací. Ten plyn byl ale až posledním stádiem. Ale ve všech předchozích se domnívali, že ještě existuje naděje. Začala jsem knihou o Edelsteinovi, protože se ukázalo, že tu není nikdo, kdo se tím tématem historicky zabývá.

Musela jste prohledat spoustu historických materiálů, nebylo to asi lehké...

Ano, ale dělala jsem to ráda. Když jsem psala Jakoba Edelsteina, tak ještě stále nebyly navázány diplomatické vztahy s Československem a neměla jsem žádnou možnost oficiálně získat studijní materiál. Musela jsem se spokojit s archivy Jad Vašem, německými a jinými institucemi. Pracuji jen na základě faktů, slíbila jsem si, že nebudu psát žádné neověřené bajky, takové ty věty – jel ve vlaku a hlavou se mu honily vzpomínky – prostě jen fakta a žádné spekulace.

Domníváte se, že povědomí o izraelské kultuře je u nás dostatečné? A jak je to naopak?

Podívejte se, nemůžu hodnotit, co je tady, tolik informací nemám a české noviny nedostávám. Cítím ale, že je zde poměrně velmi dobrý vztah k Izraeli, a to se odráží i v zájmu o jeho kulturu. Překládá se dostatek knih z hebrejštiny, ale vždycky všechno může být ještě lepší. Pokud jde o druhou stranu, tak například Karel Čapek byl prakticky celý přeložen už před válkou, Dobrý voják Švejk nebyl přeložený jako kniha, ale hrála se zde o Švejkovi divadelní hra, kterou upravil Max Brod. Hra byla neobyčejně úspěšná, měla snad 650 repríz. Někteří lidé ani nevěděli, že Švejk je původně literární postavou obsáhlého protiválečného díla. Proto jedna z prvních knih, kterou jsem přeložila do hebrejštiny, byl právě Dobrý voják Švejk. Dosud jsem přeložila asi 35 českých literárních děl Milana Kundery, Bohuslava Hrabala, Oty Pavla, Michala Viewegha, eseje Václava Havla, Fischlovy Hovory s Janem Masarykem, knihy Jiřího Weisse, Otčenáška a další české prózy. Česká literatura je v Izraeli známa, velmi oblíbený je Kundera i Vieweghovy „Báječná léta pod psa“, ovšem mým nejoblíbenějším autorem je Hrabal. Proto jsem mu přeložila sedm knížek.

Bohužel neumím hebrejsky, takže si nedovedu představit, jaké nástrahy a potíže mohou číhat na překladatele Hrabala do hebrejštiny...

Ano, to jsou hlavolamy, Hrabal je jeden velký hlavolam, a proto místo toho, abych luštila křížovky, raději překládám. Ale musím se také zmínit o filmech. S úspěchem se zde hrál Svěrákův Kolja, Menzlovi Skřivánci na niti a Vesničko má středisková a mnoho jiných. Český film má v Izraeli dobrý zvuk. Jen tak mimochodem je zde také klub milovníků Švejka a už jsem jim několikrát přednášela o Haškovi i Švejkovi. Ve Švejkovi jsou věci aktuální v každé době. Švejk říká: „*Dostat se do nějakého místa není tak těžké, ale dostat se pak z něho ven.*“ A to platí v dnešních válkách, jako v té první světové.

Izrael je velmi mladá země. Dá se už po šedesáti letech mluvit o izraelské kultuře jako o svébytné kategorii?

Určitě. Izraelští spisovatelé jsou překládáni do spousty jazyků, a jistě víte, že nakladatelství nejsou dobročinnými spolky. Kdyby se tato díla neprodávala, nebyl by ani zájem o jejich překlady. Stejně tak se začíná probouzet izraelský film a úspěšně proniká na zahraniční festivaly, kde získává různé ceny. Myslím si, že na tak malou zemi je zde kulturní život dost intenzivní. A abych nezapomněla – moderní hebrejštiny se vlastně používá jenom sto let a pokud dnes stačí na

RUTH BONDY (1923)

Narozena v Praze, z raso- vých důvodů nedostudovala obchodní akademii. V devatenácti letech (1942) byla internována v ghettu Terezín, v roce 1943 odjela s transportem do Osvětimi. Konec války ji zastihl v koncentračním táboře Bergen-Belsen. Z celé rodiny se zachránila jen ona a její sestra. V letech 1945–48 pracovala jako překladatelka z angličtiny v pražské pobočce United Press. Po vyhlášení Státu Izrael se přihlásila jako dobrovolnice do tehdy formované České brigády, kde absolvovala vojenský výcvik. V Izraeli pracovala jako učitelka hebrejštiny a později jako novinářka v hebrejském tisku. Je první žurnalistkou, která obdržela prestižní Sokolovovu cenu (izraelská obdoba Pulitzerovy ceny). Další ocenění získala za své historické práce a překlady z češtiny, za které jí byla udělena Cena ministra kultury. Věnuje se také historii terezínského ghetta a je spoluzakladatelkou Bejt Terezín – památníku Židů z českých zemí v izraelském kibucu Givat Chaim Ichud, který je střediskem výchovy a výzkumu historie ghetta Terezín. Jejím nejvýznamnějším dílem na terezínské téma je biografie Jakoba Edelsteina. V roce 2003 obdržela cenu Gratias agit. Trvale žije v Izraeli.

nároky literátů, je to dobré. U nás je mimořádně velká produkce knih, ženy čtou více než muži, ale mladá generace je rozptýlována internetem.

Tak teď o něčem jiném. Domnívám se, že něco jako izraelská kuchyně de facto neexistuje, jsou jen různé židovské kuchyně, které si s sebou přivezli imigranti ze všech koutů světa.

To říkáte vy. Teď mi má vyjít v nakladatelství Franze Kafky kniha o spojení mezi jídlem a vírou „*Boží hody*“. Izraelská kuchyně určitě existuje, nikoliv jako specifická, ale jako způsob stravování. Jí se velmi mnoho mléčných výrobků, zeleniny a ovoce, v každé rodině se jí denně salát. Je sice pravda, že tetičky a babičky připravují ta svá jídla, ale u dětí stejně vítězí jídlo, kterému se hebrejsky říká micel, a k tomu samozřejmě hranolky. Oblíbená je i pizza, jí se mnoho mleté cizrny, což je chumus. Velmi populární je maso na rožni zvané mangal, a to známe jako barbecue.

Není současný Izrael svou národnostní růzností podobný Spojeným státům?

Určitě ne. Ti, kteří přišli v prvních vlnách, se všichni chtěli co nejrychleji naučit hebrejsky a rychle splynout s ostatními starousedlíky. Dnes je to už jiné. Máme milion přistěhovalců z Ruska a zemí bývalého SSSR. Ti ale vědomě žijí v ruštině. Mají ruskou televizi, ruské noviny, ruské hospody, s dětmi mluví také rusky. Pokud potřebují hebrejštinu do práce, tak se trochu snaží, ale to je vše. Myslím, že považují hebrejskou kulturu za druhořadou a poměrují ji ruskou klasikou. Věřím ale, že se to změní u druhé generace, která se už učí v hebrejských školách, půjde do armády a začne se mnohem lépe sžívat s prostředím než jejich otcové.

Naši lidé mají k Izraeli dobrý vztah...

Také si myslím, že tady existuje velmi dobrý vztah. Přičítám to tomu, že za komunistů tu byl Arafat pečenej vařenej a že oficiální podpora Arabů proti Izraeli vyvolala u lidí, kteří odmítali režim, opačnou reakci. Je to ale také tím, že obě země jsou malé a musely čelit stálým tlakům. Společný osud, ohrožení silnými sousedy a nutnost si samostatnost vybojovat. Ostatně to ohrožení trvá dodnes. V Izraeli je to otevřená konfrontace, ale i u vás ten ruský stín stále visí na obzoru. Společně je také, že oba národy

dokončení na straně 15

DIPLOMATÉ

jejich výběr, um a imunita

1. část

Jak má vypadat správný diplomat? Ottaviano Maggi (16. století) vyžadoval teologické vzdělání, znalost Platona a Aristotela, architektury, matematiky, vojenských věd a hudby, též znalost řeči řecké, španělské, francouzské, německé, a turecké a navíc aby se zajímal o poezii.

Nároky matky Kateřiny Veliké se lišily: měl to být mladý muž s perfektní pleť a schopností zkonzumovat obrovské množství alkoholu, aniž by se zhroutil. Její dceruška na carském trůnu zdůrazňovala jinou kvalifikaci, a sice zdatnost v carské posteli. Mocnosti si pak vybíraly správné šampiony k výkonu této tzv. boudoir diplomacy.

Výtečný Adlai Stevenson, který dvakrát podlehl Dwight Eisenhowerovi v prezidentských volbách, charakterizoval diplomatickou činnost třemi slovy: protokol, alkohol a geritol (posilující výtažek pro chabnoucí pány a paní). Však účast na recepcích, společenských snídaních, obědech a večerech je součástí povolání, kde se zastane plno práce. Případně závistivce potěším sdělením, že to nemusí vždy být nic moc medového – ne každému by například chutnaly ovčí oči v aspiku...

Sir Harold Nicolson, významný britský státník dvacátého století, mezi žádoucími vlastnostmi diplomata zdůrazňoval trpělivost, smysl pro humor a schopnost odolat pokušení vanity neboli ješitnosti.

Nejvíce se mi líbí definice, kterou v 17. století vyřkl Sir Walton: „Diplomat je počestný muž, vyslaný do zahraničí lhat pro dobro své vlasti.“ Takto se úspěšně vyznamenával například Anatol Dobrynin, velvyslanec SSSR, který ve Washingtonu působil téměř čtvrt století. Henry Kissinger ho pochvalně charakterizoval jako člověka „no more deceitful than job required“ – ne víc podvodného a klamajícího, než jeho zaměstnání vyžadovalo.

Každopádně jde o kariéru pro mnohé natolik žádoucí jako někde ve filmu či televizi. Však aby to byl pořádný rozdíl mezi pobytem v zahraničí, ve velkých metropolích, pohybovat se na blyštivých recepcích se šampaňským, než mařit čas nudou, zrak si kazit nad ciframi někde v účtárně.

Kde se tedy diplomatickému řemeslu vyučit, jak se k němu dostat, třeba i bez vyučení? Nejen ve Francii či Velké Británii, neschůdnější cestu měli absolventi elitních škol. V USA už tomu tak rozhodně není.

Nikoliv již absolvent univerzity Yale a správný WASP (White Anglo-Saxon Protestant), ale spíš z plebejské univerzity státní a pokud možno příslušník rasové menšiny nebo aspoň žena s pokožkou jakoukoliv. State Department pořádá písemné zkoušky dvakrát do roka, úspěšný kandidát pak postupuje do druhého a dalšího kola. Kritéria to jsou všelijaká – jeden z mých studentů neuspěl jen proto, že odmítl redukovat svou značnou váhu o vyžadovaných 40 kilogramů. Jedna z mých bývalých studentek donedávna působila na konzulátu v naší matičce Praze, než ji přeložili do Helsinek. Jiná její spolužačka vydávala víza v Káhiře, povýšila pak do Nikaraguy a nyní je zpět ve Washingtonu v roli jakéhosi kádrováka či kádřovačky při výběru zájemců o takové řemeslo. Občas se u nás v Binghamtonu ukáže.

Nemám dost přehled o situaci s kritérii výběru v České republice v nynějších samotných podmínkách. Jan Drábek z Vancouveru jel velvyslancovat do Keňi, ač o Africe toho příliš nevěděl, zatímco Petr Skalník, s nímž jsem se seznámil v Kapském Městě, antropolog specialista na africké záležitosti, dostal umístěnku do Libanonu, o němž nic nevěděl. (Mého přítele, amerického konzula slovenského původu, který uměl maďarsky, z Budapešti přeložili do Bangkoku, a neúspěšně jsem ho konejšil tvrzením, že to aspoň nadále má od téhož písmena B.)

Před listopadem, v době budování vědeckého komunismu, kádři se do diplomacie zaplňovaly ze tří zdrojů: z funkcionářů se širokými lokty, s konexemi estébáckými a s konexemi příbuzenskými. Přísné dodržování socialistického principu odměňování podle zásluh: kdo se narodil do rodiny významného papaláše, za tuto zásluhu se dostal mezi vyvolené. Proto syn generála Džúra, normalizačního ministra, byl diplomatem v Kanadě, proto syn Gustáva Husáka velvyslancoval v Bělehradu. Bratři, sestry, synové, dcery, i vzdálenější příbuzenstvo jelo budovat socialismus co možná nejdál od socialismu. Více žádoucí snad byla jen kari-

éra v oboru zahraničního obchodu s většími možnostmi obohacování – okrádání.

Jaká asi výtečná konexe, kvalifikace se zasloužila o unikát, jež zaznamenal světových tisk: v padesátých letech, ještě za Gottwalda, prvního dělnického a též syfilitického prezidenta, v Uruguayi v roli generální konzula republiku reprezentoval člověk, který nemluvil ani jednu řeč – on totiž notně koktal.

Kandidát v USA, dřív než si může nasadit velvyslanecský cylindr, musí získat schválení Kongresu. Tam se jde představit a prokázat svou kvalifikaci. Odpovědět například na otázku, kdo to byl Deng Xiaoping, co to je islám, kolik je Korej.

Tyto tři otázky dostal Richard Kneip, bývalý guvernér státu Jižní Dakota, nominován jako velvyslanec do Singapur. Nezládl ani jednu z nich, a přesto uspěl.

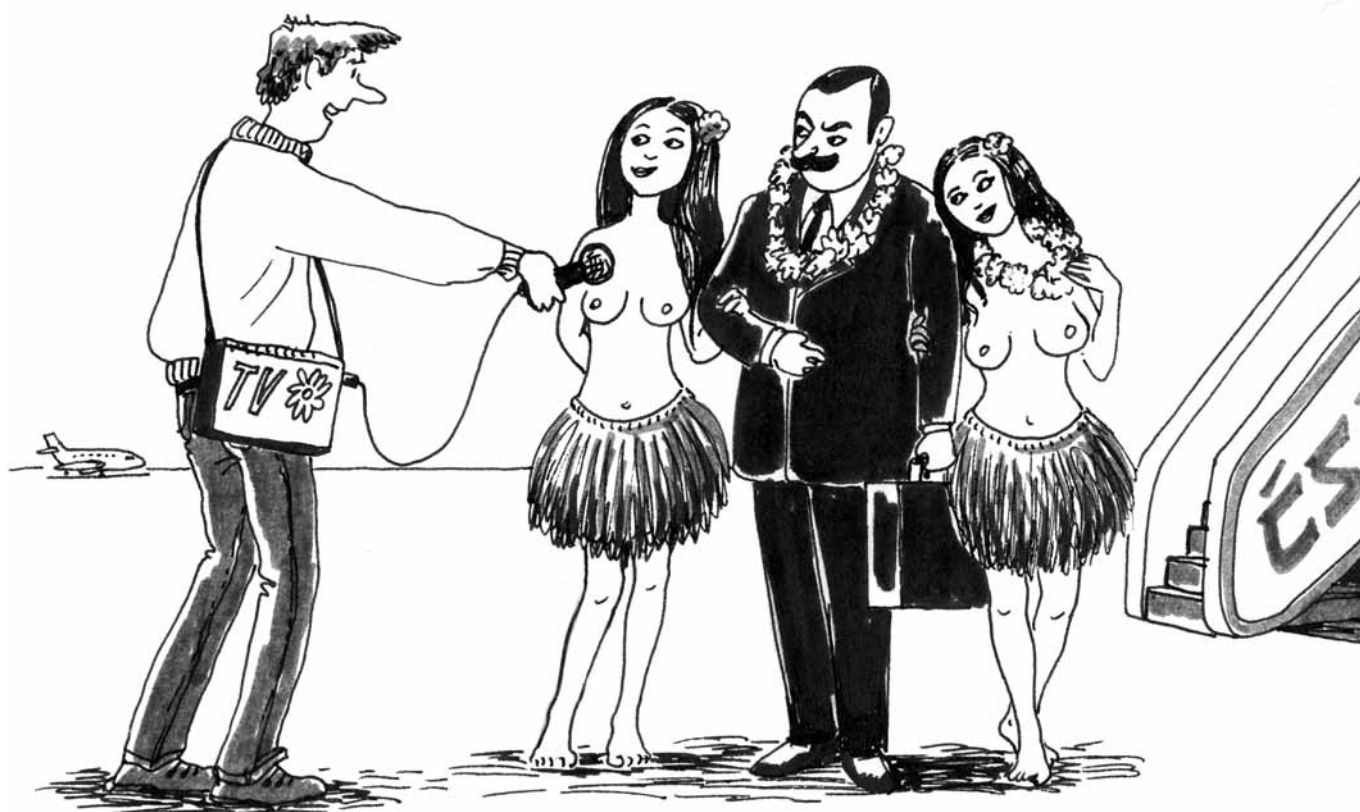
Melvin Sembler, makléř s realitami, nominován reprezentovat USA v Austrálii, do dotazníku o svých kvalifikacích napsal, že mluví anglicky, a to plynně.

Diplomaté jsou buď profesionálové, nebo tzv. političtí – individua, která se do funkce dostala proto, poněvadž v té původní neuspěla. Senátor, guvernér prohraje ve volbách, a tak z místa debaklu je poslán reprezentovat svou zemi někam do dálav.

Nejsou to jen ve volbách poražení, ale i kamarádi neporažených, bohatci pechující partajní pokladny, manželky mecenášů. Reagan poslal do Botswany stavebního podnikatele Theodora C. Maina s dvojí kvalifikací: jednak že rád stříl slony, jednak že podporuje skauty.

Američané vymysleli podivnou novinku, totiž tzv. jednodolarové diplomaty – multimilionáře, jimž erár platí ročně jeden – prý nezdaněný symbolický dolar.

Politický velvyslanec ale není zárukou fiaska, stejně tak jako profesionál není zárukou úspěchu. Někteří z politických, jako například John K. Galbraith a Patrick D. Moynihan, oba profesori z Harvardu a pak velvyslanci v Indii, si počínali znamenitě. Jak ale napsal právě tento Galbraith, je cosi značně perverzního v povolání, jímž se ►

...A CO JSTE SI, PANE VELVYSLANČE, PŘIVEZL HEZKÉHO ?

► Člověk celý život lopotí po řebříčku od přičky sekretáře třetího, druhého, prvního, k chargé d'affaires, velvyslaneckému radovi, až pak úplně nahoru k šéfování té které ambasády, zatímco nějaký totální ignoramus začne hned nahore a podle toho to někdy – nezřídka – vypadá.

Výtečný odborník Malcom Toon, někdejší americký velvyslanec jak v Praze, tak v Moskvě, napsal o své zkušenosti na námořních manévrech ve Středozezemním moři, kde se mu jeden admirál svěřil, že už brzo půjde do penze a tak by si rád šel někam zavelvyslancovat a jak to tedy zařídit. Toon odpověděl, že i na něho již čeká penze a že tedy on, někdejší námořní důstojník, by si rovněž někde rád zaadmiráloval. Lampasák explodoval nad takovou nehorázností.

Není adresa jako adresa – raději se spěchá do Paříže než Ulánbátaru.

Na světě je hodně tzv. hardship posts, z několika ne vždy se vylučujících důvodů – politických, ekonomických, klimatických, civilizačně kulturních. Na nepřijemná místa se jede v naději, že pobyt bude krátký a pomůže v kariéře a přesunu do více

žádoucí končiny. Nikdo příliš nespěchá do Bagdádu či Kábulu.

La Pas, bolivijská metropole, získala zaslouženou reputaci „pohřebiště diplomatů“. Tam totiž v rekordní nadmořské výši nezřídka puká srdce, dochází k infarktům nejednoho tam delegovaného diplomata. V předlistopadové éře Sofie bývala uklizštěm pro zasloužilé soudruhy příliš dynosaurího typu, tehdy tam svou kariéru těž končil stalinistický veterán, primitiv Václav David.

Jemenská Sana proměňuje mnohé zoufalce v alkoholiky. V Rio Muni (nynější Equatorial Guinea), kde v hlavním městě majitelů telefonů bývalo tak poskrovnu, že v seznamu byli uvedeni jen křestními jmény, na americkém zastupitelském úřadě z velké kopie vládní pečeti na zdi vylezla zelená, velmi jedovatá mamba a jeden diplomat ze zoufalství uškrtl druhého. Ze čtyř na one truchlivé vartě tedy zbyli jen tři.

V knize *Diplomatic Practice* (autor R. G. Feldham, 1980) se lze dočíst o správných praktikách, jak hosty zvát a pozvání přijímat či odmítat, jak rozesadit a jaké pítí k jaké krmi servírovat. V Moskvě vyšla kniha „Diplomatický protokol a praxe“

(autor F. F. Moločkov, 1977). Na 247 stranách se novicům dostává mnoho rad. „V chůzi se nekolébejte, choďte vzpřímeni, s důstojností! Nedrobte chléb do polévky! Kostí nevyplivujte! Nikdy si nestrkejte nůž do úst! Na nikoho se nedívejte příliš upřeně a vyjeveně!“ Autor těž chlácholil slovy: „Nebuďte zklamáni, budete-li mít dojem, že vás všichni ignorují.“

Čím vzdálenější mravy, tím ovšem víc úskalí. Na recepci v arabské zemi hostující hodnostář tehdejší ČSSR vypil misku s hypermanganovým roztokem, místo aby si v ní umyl konečky prstů. Totéž, byť ne s našincem provinilcem, se událo v Saúdské Arábii a místní panovník se vskutku zachoval královsky: aby hosta ušetřil ztrapnění, svou misku rovněž vypil.

Sir Maori Kiki, ministr zahraničních věcí nového státu Papua New Guinea, muž doby kamenné, na Sira povýšený královnou Alžbětou, napsal knihu s výstižným titulem „Deset tisíc let v jednom lidském životě.“ Ten tedy měl nárok na řadu společenských kopanců.

► Ota Ulč, ilustrace Lucie Lomová

(Dokončení příště)

Erev šabat

Na otázku, kdy začínáme s přípravou šabatu, můžeme odpovědět, že jakmile skončí šabat a uklídíme svíčky, tak vlastně připravujeme budoucí šabat. A tak každý den v týdnu bychom měli připravit něco pro budoucí šabat, protože takové zpřítomnění šabatu ve všední den vnese do všedního dne kousek sváteční atmosféry a pohody. Aby se příprava na šabat nestala únavnou, otravnou a znervózňující povinností, ale skutečnou radostí, je skutečně třeba myslet na jeho přípravu celý týden a rozvrhnout si přípravu tak, abychom ji v pohodě zvládli. Pochopitelně se to ne vždy podaří na sto procent, ale je dobré se o to alespoň pokusit. Zejména v zimě, kdy šabat začíná brzy a člověk přijde z práce a jen taktak se stihne převléknout, je třeba začít s přípravou nejpozději ve středu. Je třeba nakoupit, uklidit, vyprat a vyžehlit oblečení a uvařit.

Do těchto činností by měla být zapojena celá rodina tak, aby se na konci, tedy erev šabat, všichni společně mohli radovat, a ne aby paní domu u šabatové večeře usínala. Proto je dobré povinnosti rozdělit tak, aby každý podle svých možností a schopností měl účast na přípravách. K tomu je třeba vést děti od nejtělejšího věku, protože jenom tak pro ně pozdější a složitější povinnosti nebudou problémem a otrava. Pro přípravu šabatu si především musíme ujasnit, kolik hostů máme a jakou budeme dělat *seudu*. Někdy je také příjemné zůstat v úzkém rodinném kruhu. Pokud víme, co a jak (nelze ovšem vyloučit, že na poslední chvíli se objeví nějaká změna a pak budeme muset rychle plány měnit), můžeme nakoupit, co jsme naplánovali – také v tomto směru můžeme zjistit, že plán a skutečnost se od sebe liší, tedy přizpůsobujeme... Nejlépe ve čtvrtek je dobré vařit časově náročnější části sobotního jídla a zejména v zimě, kdy šabat začíná brzy, a chodíme-li do práce, je třeba připravit již ve čtvrtek veškeré jídlo na šabat. Proto je třeba uklid a přípravu oblečení směřovat na středu.

Zejména s oblečením někdy mohou nastat komplikace, že se to či ono nestihne, proto je dobré mít vždy v zásobě oblečení výlučně šabesové, které je vždy v pořádku. U menších dětí je to sice někdy trochu nevyzpytatelné,

protože právě ono šabesové a sváteční oblečení má tu vlastnost, že přitahuje jakousi „magickou silou“ skvrny a jiné nehody, ale to není důvod k tomu, abychom se svátečnímu oblečení vyhnuili. Jen je třeba mít vždycky po ruce nějakou tu rezervu. Někdy se právě tento moment svátečního oblečení trochu zanedbává, zejména pokud rodina zůstane doma,

Šabat je pro nás neustále se obnovující připomínkou stvoření tohoto světa, a proto připomínkou neustále se obnovující radosti, že jsme na tomto světě a že přispíváme k jeho pokračování. Jedním ze způsobů, jak k jeho pokračování přispíváme, je připomínka šabatu a jeho dodržování.

ale to je velká škoda a je to jeden ze symbolů svátku – soboty. Přece když k nám přijde nějaký vzácný host, tak se také pěkně oblékneme, a královna šabat takovým vzácným a váženým hostem bezpochyby je.

Když jsme se úspěšně dostali až k předvečeru šabatu, tak přichází zúročení našeho týdenního snažení. Tady je třeba být velmi opatrný, protože právě poslední chvíle před začátkem šabatu jsou momentem, kdy se zlé síly pokoušejí radostnou atmosféru narušit a způsobují různé karamboly a hádky. Já sice nejsem žádný mystik, ani moje pověřivost není nad únosnou hranicí normy, nicméně vím, že tento moment je velice nebezpečný pro mír v domě, proto upozorňuji laskavě čtenáře a hlavně čtenářky, aby na to byly připraveny a nebyly překvapeny tím, že to je moment, kdy se najednou zničehonic utrhne knoflík u svátečního oblečení, rozlije se polévka, rozbije se hrnek s kávou, kterou jsme si připravili na chvíli, kdy konečně vše bude v pořádku... Nedá se nic dělat, asi je to znamení, že jsme se na šabat poctivě chystali a nějaké síly se snaží nám to překazit. Vyžaduje to jistou dávku nadhledu a „pevných nervů“, ale dá se to překonat. Konečně tedy přichází kýžená chvíle, kdy se zapalují svíčky, a tím veškerá práce pro ženy

končí. Jsou sice různé halachické možnosti, aby žena i po zapálení svíček některé věci ještě dělala, ale doporučuji se tomu vyhnout, pokud to skutečně není nezbytně nutné. Stanovit si pevnou hranici je podle mého názoru velmi důležité. Když žena zapálila svíčky, přivítala šabat, tak tím veškerá práce končí. Muž anebo muži přítomní v domácnosti mohou ještě ledacos takzvaně dotáhnout, ale vše podstatné už je hotovo, a co není, to nevidíme...

Ještě k zapálení svíček – může vyvstat otázka, kdo zapaluje svíčky; jsou rodiny, kde zapaluje jen paní domu, jinde zapalují svíčku dcery, které dosáhly věku bat micva, jinde – a to je způsob, který velmi doporučuji – dcery a vůbec holčičky od věku 3 let. To je věk, kdy dítě velmi přesně vnímá, co se děje, s mírnou pomocí je schopné svíčku zapálit a hlavně, stane se to pro ni „zvykem z dětství“ a na to se nezapomíná. Chceme-li dceři poskytnout základ pro její pozdější dodržování šabatu, necháme ji zapalovat svíčku od nejtělejšího věku. Tím jí také předáváme část odpovědnosti za přípravu šabatu a podíl na radosti a pohodě, kterou nám šabat poskytuje. Po modlitbě, které se účastní celá rodina anebo jen její mužská část, následuje sobotní večeře, kdy sice není řečeno, co se bude podávat, ale je přesně stanoveno, jak bude probíhat z pohledu modliteb a požehnání. Začátek je vyhrazen písni Šalom alejchem, kdy se loučíme s anděly, kteří nás provázejí, a dáváme jim ve vší úctě najevo, že šabatová hostina se týká nás, lidí, po té následuje chvalozpěv statečné ženy, jehož autorství je připisováno králi Šalamounovi a nalezneme je v Přísloví 31,10. K tomuto chvalozpěvu bych ráda v budoucnosti napsala několik aktuálních poznámek. Poté následuje kiduš – požehnání nad vínem, mytí rukou s požehnáním a požehnání nad chlebem, které zahajuje vlastní večeři. Během večeře se zpívají sobotní písně a každý ze stolovníků, který má co říct k sobotnímu oddílu Tóry, by k tomu měl dostat prostor, hlavně ovšem nejmladší členové rodiny. Sobotní večeře je zakončena modlitbou Birkat ha-mazon.

► Hana Mayerová

Je sice zvykem podávat v pátek večer drůbeží bujón, ale je možné připravit např. dýňovou polévku. Uvaříme dýni – je možné i různé druhy, mrkev, batátu; když jsou měkké, přidáme kopr, pepř, sůl, muškátový oříšek a umixujeme. Vznikne jednolitá oranžová dobrá a zdravá polévka; pokud se nám zdá příliš hustá, můžeme ji rozředit, pokud jsme to s vodou přehnali, přidáme vařený brambor nebo ovesné vločky pro zahuštění. A když už jsme u těch zdravých věcí, můžeme jako netradiční, ale velmi pěknou přílohu podávat červenou rýži a quinoa, které před podáváním smícháme. Je to pěkné na pohled, chutná to dobře a je to zdravé – a to je část požadavků, které odpovídají požadavkům na sobotní jídlo a na každé jídlo.

příběh pro děti a jejich rodiče

PANÍ MOSKOWITZOVÁ A ŠABATOVÉ SVÍCNÝ

Stěhovák složil v novém bytě paní Moskowitzové poslední krabici, oťel si pot z čela a řekl: „Tak a je to, madam. Ať se vám v novém domově líbí.“

Paní Moskowitzová vyndala z přepravky svoji kočku a povzdychla si: „Ach, Frede, copak se tomu dá říkat domov?“ Prošla kuchyň, ložnici a zase zpět do obývacího pokoje.

„Stýská se mi po našem starém domě,“ řekla a posadila se. „Chybí mi květinový záhonek před domem a veranda vzadu, chybí mi stará vana, kde jsem koupala Sophii a Sama, když byli malí. Tenhle byt pro mě nikdy nebude domov.“

Když se večer zastavil za paní Moskowitzovou syn, krabice byly stále ještě nerozbalené. Sam políbil matku a podal jí balíček. „Tohle jsem našel ve sklepech, když jsem zamykal starý dům, mami. Musela jsi to tam zapomenout.“

Paní Moskowitzová zatřásla krabicí, potom ji otevřela a vytáhla plátěný pytlík. Rozbalila jej a vyndala z něj dva zašlé svícný.

„Moje šabatové svícný! Když jsi byl malý, Same, vždycky jsem je vyleštila tak, aby ses v nich mohl vidět. Na šabat jsem celý dům vypulírovala, až se všechno blýskalo. A pamatuješ si, Same, jak krásně voněla čerstvě upečená chala? A jak jsme po večeri vždycky zpívali a bavili se? Jak jsme bývali šťastní?“

„Ano, pamatuju,“ přisvědčil Sam.

Paní Moskowitzová potřásla hlavou: „Ach ty vzpomínky, ty vzpomínky.“

Příštího rána, když paní Moskowitzová roztáhla závěsy, sluneční paprsky dopadly na šabatové svícný. „Podívej se, Frede, jak jsou krásné.“

Když pak šla Moskowitzová na nákup, přidala do košíku i leštidlo na stříbro. Po obědě svícný vyleštila a ukázala Fredovi: „Vidíš se v nich, Frede?“

Ale pak se zamračila. „To je tím stolem, Frede! Na takovém obyčejném, neprotřené-
ném stole nemůžou moje svícný vyniknout.“

Paní Moskowitzová se pustila do prohlížení krabic, které byly od stěhování stále ještě nerozbalené. Otevřela největší krabici, vyndala z ní hromady ložního prádla, mod-

rou příkrývku, prachovou peřinu, z níž ve švech lezlo peří, ale to, co hledala, v krabici nebylo.

„Ach, Frede, kde to jen může být,“ mumlala si paní Moskowitzová, když zastýlala do postele prachovou peřinu. Ještě jednou probrala celou krabici. „Tady někde... to přece... musí... být... Už to mám!“ Paní Moskowitzová vytáhla bílý ubrus lemovaný stříbrnou nití.

Roztáhla jej a rozložila na stůl. „Podívej se, Frede! To je krása!“ Zálibně si prohlížela stůl.

„Ale, Frede,“ řekla najednou, „jak můžou takové krásné svícný na tak krásně prostřeném stole stát na tak hrozně špinavé podlaze? Kde jen mám mop?“

Paní Moskowitzová začala rozbalovat další krabice, až konečně našla kbelík a mop. Vydrhla a vytřela podlahu v obývacím pokoji a v ložnici, potom i v kuchyni. Umyla i kuchyňskou linku.

Potom si protáhla záda. „Ty svícný mi tedy dávají zabrat,“ povzdechla si. Potom začala zívat a zhasla světlo.

Druhý den vstala brzy ráno. Když si česala vlasy, sledovala, jak sluneční paprsky tančí po stříbrných svícných. „Tenhle stůl potřebuje květiny, nemyslíš, Frede?“

Oblékla si kabát, nasadila klobouk a vyšla ven. Na rohu ulice zašla do květinářství a koupila kyticí polních květin.

Cestou zpátky se pak zastavila v samoobsluze pro mouku, vajíčka, droždí a krabici dlouhých bílých svíček. A vzala i láhev vína.

Když dorazila domů a vybalovala nákup, říkala si pro sebe: „Stůl se šabatovými svícný, sváteční ubrus, krásné květiny – pořád tomu jedna věc chybí.“ Otevřela starou plechovou krabici, v níž schovávala recepty, a vybrala z ní jednu ohmatanou kartičku. „Čerstvá chala, to potřebujeme.“

Paní Moskowitzová prosela mouku, smíchala všechny ingredience a zadělala těsto. Pak z něj vyválela tři dlouhé válečky a zapletla je dohromady.

Při práci vzpomínala, jak pekla chalu kdysi dávno před mnoha a mnoha lety se svojí maminkou. Vzpomínala, jak pak později, ve starém domě, vychovávala svoje děti. A přemýšlela o těch letech, které má ještě před sebou.

Paní Moskowitzová uložila dva bochníky chaly do mělké modré nádoby a dala je stranou, aby vykynuly. Pak si oťelala ruce do zástěry. „A ještě poslední věc, Frede.“

Šla k telefonu a zavolala synovi. „Přijď dnes večer ke mně, Same, a přiveď celou rodinu. Zapálíme svíčky a uděláme si šabatovou večeri. Zavolám taky Sophii.“

Pak si šla paní Moskowitzová na chvíli zdřímnout.

Těsně před západem slunce dorazili Sam s rodinou a Sophie. „Šabat šalom!“ řekl Sam, když vcházel do dveří. „No mami, ty jsi tady s tím tedy pohnula!“

Paní Moskowitzová vzala do náručí Freda a rozhlédla se kolem sebe. Krabice už byly vybalené, všechno bylo čisté a na svém místě. Na stole se třpytily svícný. Byt byl krásný a připravený na rodinnou šabatovou oslavu.

Paní Moskowitzová se zasmála: „Frede, kdo to všechno udělal? A kdy?“ Pak se otočila ke své rodině: „Šabat šalom. A vítejte... v mém novém domově.“

► **Amy Schwartz, ilustrace Nancy Patz**
Z knihy „The Family Treasury of Jewish Holidays“, Malka Drucker (Little, Brown and Company, 1994)

ŽIDOVSKÉ MANŽELSTVÍ

Manželství bylo v židovské tradici vždy vysoce ceněno. Oženit se bylo považováno za povinnost, a celibát, jak jej praktikovaly některé menšinové sekty jako například eséni, nebyl v hlavním proudu židovství nikdy preferován. Starověcí kněží se obvykle ženili, stejně jako rabíni, kteří jsou ve službě lidu jejich nástupci.

V judaismu slouží manželství ke třem vzájemně propojeným cílům. Za prvé, rozmnožení lidského druhu, jak prikazuje Genesis 1:28: „Ploďte a množte se.“ Podle talmudického práva se tato povinnost má za splněnou, když muž zplodí alespoň jednoho syna a jednu dceru, tak jako Bůh stvořil v zahradě Eden muže a ženu.

Za druhé, manželství poskytuje člověku láskyplné partnerství. Znovu citujeme knihu Genesis: „Není dobré, aby člověk byl sám... Proto opustí muž svého otce i matku a přilne ke své ženě a stanou se jedním tělem“ (Genesis 2:18 a 24). V ideálním případě je manželství vztahem na celý život, založeným na vzájemné věrnosti, respektu a ohleduplnosti. Pochopitelně v tradičních pramenech, které odrážejí realitu starověké patriarchální společnosti, je na manželství nahlíženo hlavně z mužské perspektivy, ale stojí za povšimnutí, že velký důraz je kladen na ekonomická, sociální a sexuální práva manželky. Typický rabínský názor chválí muže, „který miluje svou ženu jako sám sebe a ctí ji dokonce víc než sám sebe“ (Jevamot 62b).

Za třetí pak manželství vytváří rodinu jakožto základní jednotku společnosti a domov jako „malou svatyni“ (Ezechiel 11:16), v níž otec představuje kněze, matka kněžku a stůl je oltářem. Je to místo, kde mohou děti vyrůstat pod láskyplnou ochranou a vedením svých rodičů, a kde židovské náboženství může být praktikováno a předáváno z generace na generaci.

To je, zhruba řečeno, filozofie židovského manželství. Můžeme také poznamenat, že představa romantické lásky – středověký evropský koncept – hrála ve starověku jen malou nebo vůbec žádnou roli ať již v židovských nebo jakýchkoliv jiných manželstvích, která byla většinou domlouvána rodiči. Dnes si ve většině židovských komunit mladí lidé vybírají své vlastní partnery pro manželství: židovský zákon nepovoluje oženit či provdat někoho proti jeho či její vůli. Nicméně i když je výběr ponechán na mla-

dých lidech samotných, je často limitován řadou omezení.

Mohlo by se zdát nadbytečné začít výčet omezení tím, že židovské manželství je monogamní, ale nebylo tomu tak vždy. Muži (nikoliv ženy) měli v biblických a talmudic-

Nabízíme vám další ze série textů, vydávaných Rabínskou konferencí liberálního judaismu.

kých dobách povoleno více manželů, ovšem polygamie nebyla obecně příliš rozšířená a s postupem času byla praktikována stále méně často. Nicméně teprve ve 12. století byla formálně zakázána

u aškenázských židů a stále zůstává teoreticky povolena sefardským židům tam, kde to není v rozporu se zákony země, v níž žijí.

Relevantnějším omezením je to, že židovský sňatek je možný pouze tam, kde jsou Židy oba partneři. Ve starověku vycházel odpor židovských kruhů vůči smíšeným manželstvím z obavy, že pohanské vlivy by podvracely národní náboženský život; dnes pramení ze starostí o to, jaký dopad by smíšená manželství mohla mít na přežití židovského národa z demografického hlediska, pokud bude jejich počet i nadále tak vysoký (mezi 25 a 50 procenty), jako je tomu v současnosti v Americe a některých evropských zemích, včetně Velké Británie. Pokud nám to připadá jako negativní důvod, proč oželeť sňatek mimo židovskou víru, pak pozitivnějším důvodem je statisticky podložený fakt, že šance páru na vytvoření stabilního manželství se zvyšují, pokud partneři pocházejí z podobného prostředí, sdílejí stejný pohled na svět, stejné cíle a náboženské hodnoty.

Pokud jeden z partnerů není Žid, může samozřejmě konvertovat k judaismu a následně má nárok na náboženský svatební obřad. Zde je pouze třeba poznamenat, že liberální judaismus je ke kandidátům na konverzi vstřícnější a méně tvrdý než ortodoxní, ale následně uznání dotyčného konvertity

jako Žida bude na celém světě omezeno na neortodoxní komunity.

Třetím omezením jsou „zakázané stupně“ pokrevních a příbuzenských vztahů, které uvádí Bible (hlavně Leviticus 18) a propracovává pozdější rabínské právo. Tato zakázaná spojení se z velké části shodují s tím, co zakazují civilní zákony většiny zemí, ale je třeba zvláště zmínit dvě specifické komplikace. První se týká manžela, který zmizí beze stopy, například na moři nebo ve válce. Zatímco civilní úřady mohou povolit domnělé vdově, aby se znovu provdala, tradiční židovské právo jí to neumožní bez nepochybného důkazu manželovy smrti.

Další komplikace mohou nastat v případě rozvodu. Židovská tradice si cení manželství, ale uznává, že k rozpadu vztahu může dojít z nejrůznějších příčin, a proto povoluje rozvod. V ortodoxním judaismu může být náboženský proces rozvodu na základě Deuteronomia 24:1-4 iniciován pouze manželem, a to poté, co došlo k civilnímu rozloučení manželství. Pokud nejsou partneři po civilním rozvodu z jakéhokoliv důvodu schopni nebo ochotni provést také náboženský rozvod a získat tak doklad zvaný *get*, pak je podle tradičního práva žena stále „vázána“ ke svému bývalému manželovi;

pokud by se v této situaci znovu provdala, její nové manželství by bylo technicky vzato cizoložstvím, a děti z takového manželství by byly *manzery*, to znamená potomci vzešší ze zakázaného svazku, kterým je následně znemožněn sňatek s jiným Židem, pokud ▶

► není, stejně jako oni, *mamzer*. Liberální judaismus nebere zákony a omezení vztahující se na *mamzery* v potaz a odmítá je jako eticky nespravedlivé. Povolujeme mužům i ženám nový náboženský sňatek v synagoze bez předchozího náboženského rozvodu, i když jim v jejich vlastním zájmu doporučujeme, aby si obstarali *get*, a zkontaktujeme je s příslušnými ortodoxními autoritami.

Tradiční judaismus rovněž nepovoluje sňatek rozvedené osoby s kohenem – tedy s někým, kdo je považován za příslušníka starověké kněžské kasty. Liberální judaismus opouští veškeré zákony a praktiky

týkající se dědičného kněžství, a proto umožňuje i obřadní uzavření takového sňatku v synagoze.

Je zřejmé, že liberální judaismus obecně přijímá osvícenější přístup k celé otázce manželství a náboženského rozvodu, ale pokud máte k tomuto složitému tématu jakékoliv dotazy či pochybnosti, kontaktujte svého rabína.

Jak je zřejmé z povinností a očekávání, která se k manželství váží, považuje judaismus manželství za závažné rozhodnutí, k němuž by se nemělo přistupovat lehkomyšlně. Ideální židovské manželství lze popsat

jako trojúhelník, na jehož základně jsou dvě lidské bytosti a na jeho vrcholu jejich Stvořitel. V židovském manželství se partneři navzájem doplňují a společně se realizují, jejich spojení je požehnané a posvěcené Bohem. Jde o vážný závazek, vyžadující od obou trpělivost, ohleduplnost a láskyplnou náklonnost; samozřejmě se i v tomto svazku, jako v každém lidském vztahu, někdy objeví hněv, zklamání a bolest; ale má v sobě potenciál poskytnout takové štěstí, jaké podle požehnání, jež je součástí svatebního obřadu, zažili Adam a Eva v rajské zahradě.

► Rabín David J. Goldberg

POSLEDNÍ VLAK

Minulý měsíc přinesl na plátna českých kin premiéru německo-českého koprodukčního filmu mezi německou společností CCC Filmkunst a českou Diamant Films, s.r.o. Po dotočení filmu do něj koprodukčně vstoupila i Česká televize. Poslední vlak, jak se snímek jmenuje, byl natočen za 80 milionů korun podle literární předlohy Art Bernda a scénáře Stephena Glantze a svým tvůrcům získal zvláštní Bavorskou filmovou cenu. Další ocenění si odnesl z letošního filmového festivalu v Polsku jako nejlepší film s touto tematikou.

Berlín 1943. Goebbels chce dát vůdci k narozeninám efektní dárek. Tím má být hlavní město Třetí říše zbavené všech Židů. V expozici filmu sledujeme komando gestapa, které v noci vyháňá židovské rodiny z jejich bytů a odváží je na shromaždiště. Tím je berlínská železniční stanice Grünewald, kde ráno stojí posledních 688 Židů, aby podstoupilo cestu do neznáma. Mnozí chtějí uvěřit nacistickému ujišťování, že odjíždí pracovat do bezpečí, protože Berlín je ohrožen bombardováním. Brzy se dostaví rozčarování. Přijíždí vlak složený z nákladních vagonů, do kterých jsou nemilosrdně nahnáni. Na nastupišti zůstává ležet první oběť transportu – zastřelená dívka. Pro poslední berlínské Židy se začíná šestidenní strastiplná cesta v přeplněném vlaku, bez vody a jídla...

Režisér a kameraman snímku Joseph Vilsmaier, který je znám svým válečným dramatem Stalingrad (1992), se spolu se svou manželkou (a spolurežisérkou) Danou Vávrovou vrací k tématu holocaustu specifickým pohledem na osudy několika lidí nedobrovolně „uvězněných“ v dobytém vagonu. Apokalyptická jízda z hlavního města je líčena drsně, nechybí scény, které mohou slabším povahám způsobit potíže. Židé postupně zjišťují, že na konci této cesty nebude slibovaný komfort pracovního tábora, ale nevyhnutelný konec. Jeden z protagonistů filmu, boxer Neumann, se pokouší o útek, který se nakonec povede jen dvěma štíhlým dívkám, které jediné se mohou protáhnout otvorem vydlabaným v podlaze. Útek se jim zdaří a za nádražím narazí na polské partyzány... Zatímco hltavě jedí, jejich vlak se opět rozjíždí...

Film je herecky slušně obsazen, vedle známých německých herců Gedeona Burgharda (seriály Komisař Rex, Kobra 11), Sibel Kekilli a Leny Beyerling byli obsazeni Juraj Kukura, Nina Divíšková, Oldřich Navrátil, Vojtěch Kotek, Stanislav Zindulka, Magdalena Sidonová, Václav Chalupa, Boris Hybner, Michal Pavlata, Jiří

Knot, Igor Bareš a další. Podle českého producenta Ivo Paveleka se Poslední vlak dostal do německých kin loni v listopadu, tedy v době výročí takzvané křišťálové noci v roce 1938, kdy nacisté zahájili masové pogromy na Židy a vypálili v Německu většinu synagog. Přesto film nevzbudil v německé distribuci větší ohlas, ten zaznamenává spíše ve světě. Promítnut byl také na filmovém festivalu v Berlíně a Karlových Varech. Přes potíže, které doprovázely průběh natáčení (hned první den se zranil režisér), byla koprodukce úspěšná. Natáčelo se především ve středních Čechách, a to od klapky po výrobu kopií, což rozhodně nebývá u zahraničních produkcí zvykem. Pro česká kina je snímek dabován. „Poslední vlak patří k filmům, které se nesnaží ukázat velké dějiny, ale vracejí se k dramatickým osudům bezbranných obětí, které jen díky svému původu ztratily právo na život. Jeho hrdinové musejí jednat tvář v tvář smrti a nemají se kam obrátit o pomoc,“ říká Ivo Pavelek.

Pro našeho diváka působila značně nevěrohodně epizoda z německého nádraží, kdy vězňové ve stojícím vlaku žádají o vodu a jídlo. Přítomní němečtí vojáci jim dávají chléb, ale velitel vlaku, esesman, vojáky odhání. Do sporu zasáhne velitel vojenské jednotky, který odmítne poslechnout, a jeho lidé namíří na esesmana své zbraně. Ten kapituluje a vojáci wehrmachtu krmí vězně vším, co u sebe mají. Na této úlitbě německému divákovi je pravdivé pouze to, že zbraně

SS byly u wehrmachtu ve značné neoblíbě. To ovšem neznamená, že by si uprostřed války dovolili příslušníci armády pomocí zbraní vymoci takovou „charitu“, nota bene vůči Židům. V takovém případě by polní soudy pracovaly velmi rychle... To, že všichni Němci nebyli nacisté a antisemité, se dá vyjádřit i jinak a věrohodněji. Dlouho očekávaný film byl přijat českou kritikou poměrně chladně a je mu vyčítán schematicismus, odbytý scénář, sentimentální dialogy, neinvenční zpracování a mnoho dalších prohřešků, se kterými filmová kritika ráda pracuje. Podle mého názoru je film cenný tím, že vyplňuje určitou mezeru. Prozatím jsme vždy sledovali židovské osudy před odjezdem do Terezína nebo jiného lágru, nebo jejich život v lágru. Snímek Poslední vlak však ukazuje utrpení, které museli podstoupit jen samotným převozem ze světa civilizace a života do světa barbarství a smrti. Takové filmy je nutno natáčet, aby i další generace mohly nahlédnout do pekla rozpoutaného v polovině osvětleného dvacátého století.

► Milan Kalina

PRAŽSKÝ MAGISTRÁT, NEONACISTÉ A TZV. KŘIŠŤÁLOVÁ NOC

Stojí za připomenutí, že 10. listopadu 1938 synagogy hořely i v Liberci, Opavě, Falknově (Sokolově), Karlových Varech, Krnově a na mnoha dalších místech okupovaného českého pohraničí. Bezprostřední příčinou pogromu byl atentát Žida Herschela Grynszpana na sekretáře německého velvyslanectví v Paříži Ernsta vom Ratha, který navíc přišel po oslavě výročí Pivnicového puče v Mnichově.

Pražský magistrát – přes tato uvedená fakta – akci nezakázal. Mylně se hovoří o povolení, magistrát nemá právo nic povolovat. Teprve po protestech veřejnosti primátor Pavel Bém prohlásil, že akci zakáže, a Ivan Langer jako ministr vnitra je rovněž proti konání takové demonstrace v předvánočním čase na tak exponovaném místě. K zákazu ale nedošlo. Ostře protestovala Federace Židovských obcí, která za nezákazem spatřuje neschopnost státní správy se vypořádat s neonacismem.

Oficiálně ohlásili pořadatelé „pochod na protest proti české účasti ve válce v Iráku“. Pořadatelé jsou Mladí národní demokraté (překlad německého Jugend Nationaldemokraten, což je mládežnická organizace neonacistické politické strany Nationaldemokraten Partei Deutschlands – NPD) a předpokládaný počet účastníků, který nahlásili, je 150 osob. Průvod by měl projít ulicemi Maiselova, Břehová, Platněřská, U starého hřbitova, Široká, Žatecká, Platněřské náměstí a končil by na náměstí Franze Kafky. Skutečný počet neonacistů v České republice BIS odhaduje na tři až pět tisíc.

Na chystaný pochod musela upozornit veřejnost i magistrát organizace Tolerance a občanská společnost, která podobné události soustavně monitoruje, a sdělila, že za pochodem stojí krajně pravicový Národní odpor. Je samozřejmě s podivem, že magistrát na takovou věc nepřišel sám: buď to svědčí o nevdělanosti úředníků, o lajdácké práci či o absolutní apatii a lhostejnosti. Taky bychom se měli ptát, proč na podezřelé okolnosti magistrát neupozornila BIS, která by o tom měla vědět.

O podobnou provokaci se pokusili neonacisté již v roce 2003, tehdy jim v pochodu zabránil odpor veřejnosti, židovské obce a anarchistů. Tenkrát přišli lidé proti neona-

cistům, kterých se sešlo asi 50, demonstrovat: zabrali skoro celou trasu a byli odhodlaní neonacisty do Židovského Města nepustit. Navíc primátor Bém přímo na místě průvod zakázal. Další otázka je, proč se má takovou věcí zabývat primátor, a jestli není pozdě: do společnosti se vysílá signál, který lze číst i jako sympatie radnice k neofašistům.

Dne 10. listopadu chtějí čeští (ale možná i zahraniční) neonacisté pochodovat pražským Židovským Městem. Přesto, že zvolené datum je výročím tzv. křišťálové noci, kdy nacisté zničili 7 500 židovských obchodů (podle toho nese název: tehdejší výlohy byly z křišťálového skla), pálili knihy a masakrovali občany židovského původu: přes sto jich bylo ubito k smrti, 30 000 odvečeno do koncentračních táborů a bylo vypáleno 267 synagog.

V minulém roce zase chtěli titíž lidé 9. prosince pochodovat mezi židovskými památkami. Toto datum bylo zvoleno na 60. výročí zahájení norimberského procesu. Letos je 69. výročí křišťálové noci. Loni město akci zakázalo s odvoláním, že by „narušila dopravu a ohrozila zdraví občanů“. Tehdejší i současný organizátor Erik Sedláček, aktivista neonacistů, napadl zrušení u soudu, a ten jeho žádosti vyhověl. Zřejmě proto letošní pochod magistrát nezakázal. Za názorem magistrátu stojí i advokát společnosti Člověk v tísni Pavel Uhl, který tvrdí, že

Novinář a spisovatel **Karel Hvížďala** (1941), v letech 1966–70 v Mladém světě, 1971–77 v nakladatelství Albatros, 1978–89 v exilu v SRN, 1990–92 šéfredaktor a předseda představenstva vydavatele Mladé fronty

Dnes, 1993–98 spoluzakladatel a šéfredaktor časopisu Týden. Autor více než dvaceti knih rozhovorů, pěti próz, řady rozhlasových her a dvou knih o médiích.

zákon je schválně liberální, aby nemohl být zneužíván.

Vraťme se ale k organizátorovi: **šestadvacetiletý Erik Sedláček**, jak uvedl server iDNES, je autorem nebo překladatelem mnoha textů na téma antisemitismus. Některé indicie naznačují, že se na internetu skrývá pod přezdívkou Sedlis-Diehard, pod kterou aktivně publikuje xenofobní články na serveru Národního odporu. Za podporu a propagaci xenofobie byl údajně loni na jaře dva měsíce ve vazbě, podle zdroje zmíněného serveru kvůli vydávání rasistického časopisu Poslední generace. Rovněž bychom se měli ptát, proč ani tyto okolnosti nejsou důvodem k mnohem větší obezřetnosti magistrátu při nezakazování podobných akcí.

Magistrátní právník Pavel Stefaňák pro HN prohlásil: „*To, že je svolavatel spojován s nějakou ideologií, na zákaz nestačí. To by s ním musel být spojen účel akce.*“ A pak dodal, že policie může zasáhnout až v momentu, kdyby došlo k propagaci nacistické ideologie, a to přímo na místě. Jenže neonacisté na internetu sami oznámili, že hodlají na demonstraci vzít prapory v barvách Schwarz-Weiss-Rot, což je oficiální nacistický symbol, aby si „*rabíni tyto vlajky opět po šedesáti letech užili*“. Další otázka tedy je, proč už jen takovéto vyjádření, na které upozornily noviny již 25. září, nestačilo k zákazu. A jak je možné, že se nikdo z odpovědných úředníků neptá: Proč účastníci chtějí protestovat proti válce v Iráku právě v Židovském městě?

Podle §10 lze demonstrace zakázat také proto, že omezení dopravy a zásobování „*je v závažném rozporu se zájmem obyvatelstva, lze-li bez nepřiměřených obtíží konat shromáždění jinde*“. Je ale zároveň pravda, že zákonodárce nemohl myslet jen formální naplnění zákona, ale měl jistě i na mysli faktickou ochranu (tedy materiální nazírání) před projevy, které by mohly vést k rasové nesnášenlivosti. Z toho lze usuzovat, že naše zákony dávají dostatečný prostor k zákazu, a to jak ve smyslu zákona, tak i věcnou argumentací, že zásobování v užoučkových uličkách, které jsou celý den plné zahraničních turistů, je svízelné a shromáždění je možné zcela jistě konat jinde. Potvrzuje to i před- ➤

► sedkyně Nejvyššího soudu paní Iva Brožová pro aktualne.cz, když dodává: „Jde evidentně o selhání, protože zákon chrání společnost proti rozněcování rasové nesnášenlivosti.“ Poslední otázka zní: Proč ani této možnosti pražská radnice k zákazu nevyužila?

Nedopust' me opakování historie.

Dodatečně zakázat protestní pochod podle platných zákonů ale nejde. Magistrát má na odpověď jen tři dny a rozhodnutí nemůže měnit. Jediná šance je, že demonstraci zakáže opět pan primátor podle §12, který mu dává možnost využít to, že se změnila okolnosti. V praxi to znamená, že třeba někdo z účastníků bude mít u sebe transparent s fašistickým symbolem nebo takový symbol na oblečení či bude třeba hajlovat.

Diagnóza sociologa by mohla znít: typický důsledek „postpovinnostní a postodpovědnostní společnosti“ (Ortega), která se řídí heslem: Dnes užijev, zítra zaplat', a skutečná cena nikoho nezajímá. Hlubší vysvětlení je ovšem historické: pro střední Evropu – jak připomíná často třeba Timothy Garton Ash – byla vždy typická přebujelá byrokracie a formalistický legitimismus (i legalismus) dovedený k absurdním krajnostem. Koneckonců právě o tom jsou dnes tak uznávané knihy středoevropských autorů Franze Kafky, Roberta Musila, Hermana Brocha a Josepha Rotha. Kafka byl z Prahy, Musil studoval na Moravě v Hranicích a Brně a Broch často jezdil do Prahy a psal pro Prager Tagblatt.

► Karel Hvízdala

ŽIDOVSKÁ OBEC V PRAZE

Maiselova 18, 110 01 Praha 1

Pozvání na náboženské shromáždění 10. listopadu 2007

Děkujeme všem příznivcům, partnerům, spolkům i občanům, kteří od samého počátku pochopili skutečný význam a cíl ohlášeného neonacistického průvodu pražským Židovským Městem. Děkujeme i Magistrátu hlavního města Prahy, že zvážil naše argumenty a zakázal plánovanou demonstraci neonacistů, provokativně ohlášenou na výroční den říšského pogromu (tzv. „křišťálová noc“) z roku 1938.

Letošní 10. listopad připadá na šabat, sedmý den týdne vyhrazený dle židovské tradice modlitbě a odpočinku k připomínce Božího stvořitelského díla. V tento den chceme letos při společném zamyšlení a modlitbě s pietou vzpomenout i oběti říšského pogromu, kterým v nacistickém Německu začalo organizované vražedné násilí vůči židovské komunitě.

Na náboženském shromáždění, které se uskuteční v prostoru před Staronovou synagogou a Židovskou radnicí v Maiselově ulici v Praze 1 ve 12 hodin, proto rádi přivítáme všechny lidi dobré vůle, odpůrce zůle a nenávisti. Chceme klidně a s respektem ke dni odpočinku dát najevo, že v okolí synagog není na místě šířit zášť.

Tak jako při jiných náboženských událostech budeme zajišťovat bezpečnost účastníků, což pro ně může znamenat i drobná omezení. Věříme, že je přijmete s pochopením stejně jako skutečnost, že s ohledem na sváteční den nebudou užity reproduktory. Přesto věříme, že náš hlas bude slyšet.

*František Bányai
Za Židovskou obec v Praze*

Podporu náboženskému shromáždění vyjádřily: Bejt Praha, Bejt Simcha, Česká unie židovské mládeže, Federace židovských obcí v České republice, ICEJ, Liga proti antisemitismu, Masorti ČR, Nadační fond obětem holocaustu, Památník Terezín, Společnost křesťanů a Židů, Terezínská iniciativa, WIZO, Židovské muzeum v Praze.

Židovská obec v Praze
společenský sál, Maiselova 18

středa 7. listopadu v 15 hodin

TEREZIE HOLMEROVÁ

Klavírní koncert

z děl J. S. Bacha, W. A. Mozarta, J. Brahmsa, B. Smetany a F. Chopina

Těšíme se na vaši návštěvu

úterý 13. listopadu v 15 hodin

PODVEČER YVONNE PŘENOSILOVÉ

Má ráda červené víno, dobrý čaj a Řecko. Kdo? Majitelka sametového hlasu

JITKA ZELENKOVÁ

Pořad se koná za finanční podpory Magistrátu hl. m. Prahy

ŽIDOVSKÁ OBEC LIBEREC. Rumiancevova 1362. 460 01 Liberec 1.

www.kehila-liberec.cz, info@kehila-liberec.cz

tel: 485 103 340, 602 763 020, fax: 482 412 190

IZRAELSKÉ TANCE: probíhají každé úterý od 17.30 do 20 h a jsou otevřeny začátečníkům (17.30–18.45 h) i pokročilým (19–20 h). Je možné se zapojit kdykoliv v průběhu roku nebo se přijít jen nezávazně podívat. *Více informací podá Andrea Grosová na tel. 775 207 710.*

MILÁ RECENZE KRÁSNÉ KNÍŽKY „ŽIDÉ V LIBERCI“

Přestože liberecká židovská obec dnes čítá pouze pár desítek členů, v minulosti, před druhou světovou válkou, tomu bylo jinak. Židovská obec našeho města pozitivně ovlivnila jeho rozvoj. Liberečtí židé stáli při zrodu moderní technologie textilní výroby, která z někdejšího provinčního městečka vytvořila metropoli severních Čech. Ovlivnili kulturu, zdravotnictví, obchod a školství. Židovští lékaři, obchodníci, průmyslníci, architekti, umělci, novináři, textilní dělníci dali Liberci nezaměnitelnou tvář kosmopolitního, moderního města. Města, kde vedle sebe počátkem minulého století v míru žili Češi, Němci a Židé. To vše a mnohem víc se dozvíte z nové knihy německé autorky paní Isy Engelmanové, která svou knihu představila veřejnosti v minulých dnech v liberecké synagoze. Je-li něco klíčem k pochopení, pak je to právě kniha německé autorky vysídlené po válce s ostatními Němci i z jejího Liberce. Podobná kniha může být napsána i o jiných menšinách, ale tato konkrétně pojmenovává osoby, rodiny a děje v kontextu dějin města. Dává knize věrohodný punc autentičnosti a reality. Často, až příliš často, je osudem těchto lidí jejich násilná smrt. Datum transportu do vyhlazovacího tábora, kde bolest skrytá ve smyslu slov je hluchá a pláč dítěte svírá hrdlo. Kdy smysl slov, vět a dokumentárních fotografií je obrazem těch, kteří se na stránkách knihy do svého města vrací, kterým autorka vrací život a před kterými se v úctě sklání. Jméno člověka, byť by byl jedinou obětí, je jménem celého národa. Isa Engelmanová libereckým Židům, obětem holocaustu, vrací domov, jméno i lidskou důstojnost. Vděk těch, kterým je domovem Liberec dnes.

Egon Wiener

HLEDÁME NOVÉHO SPRÁVCE HŘBITOVA: jedná se o pracovní vztah se zajišťováním otírání hřbitova ve dnech úterý, čtvrtek a v neděli od 14 do 16 hodin. Dále se jedná o tyto činnosti – zajišťování úklidu v areálu hřbitova, včetně sněhu, listí, větví, a dále o sekání trávy (motorovou sekačkou a kosou). Výše výdělku cca do 5 000 Kč/měsíc, dle rozsahu a kvality odvedené práce. K dispozici je byt o vel. 2+1 s garáží. Čistě nájemné je pak cca 3 000 Kč (bez médií). Další informace jsou k dispozici u p. Abrahama na tel.: 603 964 305 nebo e-mailu michaill@volny.cz. **Termín nástupu: 1. 1. 2008. Smlouva je uzavírána na dobu určitou – vždy na jeden rok se zkušební dobou 3 měsíců.**

POZNÁVACÍ ZÁJEZD DO IZRAELE – CESTA SOLIDARITY 2008

Organizace Hidden Child plánuje mezi svátky PURIM a PESAH (konec března až začátek dubna 2008) jedenáctidenní poznávací cestu do Izraele. Doprava letecky (EL-AL). Ubytování s polopenzí v hotelech v Jeruzalémě, u Mrtvého moře v Ein Gedi a u Rudého moře v Eilat. Cena okolo 25 000 Kč. Zájemci se mohou do 20. prosince 2007 předběžně přihlásit na tel.: 272 929 292 (záznamník) nebo písemně na adrese: **Hidden Child, Maiselova 18, 110 01 Praha 1, případně na e-mail: hcprague@volny.cz**

MALÉ INTERMEZZO...

pokračování ze strany 5

mají silně vyvinutý smysl pro humor. Malé země si ho pěstují jako zbraň...

V roce 2003 vyšla v Nakladatelství Franze Kafky vaše knížka Mezi námi řečeno. Jak mluvili Židé v Čechách a na Moravě. Zajímalo by mě, jak je to u jidiš s pohlavím. Je to TEN jidiš nebo TA jidiš?

Já bych řekla TO jidiš. Ale nejsem na jidiš odborník.

Nechci se mýlit, ale mám pocit, že dosud neexistují česko-jidiš a jidiš-český slovník. Není to škoda? Půjde to ještě někdy napravit, nebo už ten vlak „ujel“?

V posledních 150 letech se už v Čechách jidiš nemluvílo, jen kdesi v moravském koutku přetrvával ostrov, kde mluvili tzv. merišdajč. Já jsem se jidiš nikdy nezabývala, ale vím, že takový slovník neexistuje, ale co je horší, neexistuje ani česko-hebrejský a hebrejsko-český slovník, takže musím pra-

covat s česko-anglickým a anglicko-hebrejským. V Izraeli mluví jidiš jen malá část ultraortodoxních Židů, je tam jidiš divadlo a vyučuje se jidiš na univerzitě. Přesto to už není živá řeč. Ta je už jen v New Yorku a některých amerických městech.

Světové židovstvo už dávno není homogenním celkem. Rozdělo se na mnoho nejrůznějších náboženských směrů od ultraortodoxních až po velmi liberální komunity. Jaký je váš názor na diferenciaci židovstva? Je to pozitivní trend?

Izraelští ultraortodoxní jsou malou skupinou, neuznávají stát a dokázali dokonce jet do Íránu na konferenci, kde se popíral holocaust. Ultraortodoxní mají vliv na praktický život, např. dokázali zařadit, aby byl zrušen letní čas několik dní před Jom kipur, protože to ulehčuje půst. Takže ortodoxní mají velký vliv, např. v tom, jak bojují proti občanským svatbám. Izrael jsou dva světy. Jeden je praktikující, druhý sekulární. Ale i ti, kteří nevěří a nemodlí se, musí slavít společné židovské svátky, respektují sobotu

jako den odpočinku, takže vlastně svým způsobem na náboženském charakteru izraelského života participují.

Liberální směry se v podstatě snaží přizpůsobit judaismu více současnosti, ale to přece dělali už dávno před tím rabíni. Když studujeme židovskou literaturu, tak se dozvíme, že se vždycky snažili přizpůsobit okolnostem. Ve Starém zákoně je kámenování trestem, ale jednoho dne to rabíni prostě zrušili. Myslím si, že dnešní ortodoxní rabíni jsou dost nepružní. Snad se to povede změnit i díky ženám, které jsou v ortodoxních rodinách jen k tomu, aby rodily děti a staraly se o muže. Nyní ženy získávají vzdělání a chtějí také vysoké židovské vzdělání, a v ortodoxní komunitě je dost silné feministické hnutí. Reformní ani konzervativní rabíni nemají práva uzavírat sňatky a stejně tak je tomu u rozvodů. Když muž nechce k rozvodu svolit, je těžké jej přinutit. To se musí změnit. U nás může civilní soud jen rozhodnout o rozdělení majetku a výchově dětí, případně o alimentech. Vedle rabínů, kteří se snaží věci usnadňovat, jsou jiní, kteří jsou velmi, velmi přísní.

► Foto a text Milan Kalina

DVACET TISÍC VĚZŇŮ OBDRŽÍ PENÍZE Z FONDU

Claims Conference s radostí oznamuje, že bude vyplácet další finanční částky bývalým vězňům koncentračních táborů z východní Evropy, kteří byli nuceni vykonávat otrocké práce.

Claims Conference rozhodla o tom, že rozdělí zůstatek fondu, určeného pro odškodnění nucených a otrockých prací v Rakousku ve formě jednorázových plateb. Platby budou poukazovány během letošního podzimu a týkají se asi 20 000 bývalých vězňů, kteří žijí ve východní Evropě a v zemích bývalého Sovětského svazu. Částka ve výši 583 USD na osobu by měla pomoci přeživším k úhradě vyšších životních nákladů.

Všichni přeživší nejdříve obdrží samostatný dopis s informací o přidělení částky, poté bude následovat platba. Příjemci pravidelných plateb z fondu Claims Conference pro střední a východní Evropu (CEE) obdrží částku automaticky převodem na bankovní účet, v ostatních případech budou vystaveny šeky na adresu příjemce.

Upozorňujeme, že jde pouze o jednorázovou platbu pro ty přeživší, kteří již dříve získávali platby z Claims Conference za nucené a otrocké práce a žijí v současné době v zemích východní Evropy. Dědicové na platby z tohoto fondu nemají nárok.

Andrea Haas,
ředitelka programů odškodnění ve východní Evropě
CONFERENCE ON JEWISH MATERIAL CLAIMS AGAINST GERMANY, INC. ועידת התביעות
P.O. Box 29733 • Tel Aviv 61297 Israel

DŮLEŽITÉ UPOZORNĚNÍ

Kdo nestihl poslat svůj nárok (v rámci hromadné žaloby vůči pojišťovně Assicurazioni Generali S.p.A. do 31. března t. r.), může tak učinit i dodatečně, pokud splňuje níže uvedené předpoklady:

1. Pokud byl sám nebo někdo z jeho předků pronásledován v období holocaustu nacisty nebo jejich spojenci.
2. Pokud byl sám nebo někdo z jeho předků pojištěn nebo pokud byl sám nebo někdo z jeho předků oprávněnou osobou pro pojistku uzavřenou v období let 1920 až 1945 u pojišťovny Assicurazioni Generali S.p.A. nebo jejich přidružených společností.
3. Pokud tato pojistka byla v platnosti před takovýmto pronásledováním.
4. Pokud z této pojistky nebylo zapláceno žádné pojistné plnění pojištěnému ani oprávněné osobě.

Více informací o urovnání, stejně jako seznam přidružených společností firmy Generali a informace o zpracování formuláře pojistného nároku naleznete na webovém serveru:
www.NaziEralnsuranceSettlement.com.
Případné další dotazy na tel.:
+420 246 019 081

KULTURNÍ PROGRAM LISTOPAD 2007

Vzdělávací a kulturní centrum Židovského muzea v Praze

Maiselova 15, 110 00 Praha 1, 3. patro

tel.: 222 325 172, fax: 222 318 856

www.jewishmuseum.cz, education@jewishmuseum.cz

(Spojení: metro A, tram 18 – stanice Staroměstská; tram 17, bus 133 – stanice Právnická fakulta)

čtvrtek 1. 11. v 18 h: Projevy neona-cismu u nás a legislativní a represivní mož-nosti jejich omezení. Debatují **PhDr. Kate-řina Jacques** (poslankyně Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR), **JUDr. Pavel Kučera** (místopředseda Nejvyššího soudu), **plk. JUDr. Jiří Houba** (náměstek policej-ního prezidenta pro trestní řízení), **Mgr. Klára Kalibová** (občanské sdružení Tolerance a občanská společnost), **Mgr. Rudolf Blažek** (náměstek primátora pro oblast právní a bezpečnostní a oblast legislativní činnosti). Moderuje **Petr Brod**.

úterý 6. 11. v 18 h: Daniel Boušek, Ph.D.: Právní postavení židovských komunit v islámských zemích ve středověku. Postavení Židů v rámci muslimské obce v Muhammadově medínském období a jejich obrazu v Koránu. **Mezi izolací a integrací: Dialog myšlenkových proudů judaismu 11.–18. století.** Cyklus přednášek pedagogů a doktorandů z Ústavu Blíz-kého východu a Afriky a Ústavu filosofie a religionistiky Filozofické fakulty UK v Praze.

středa 7. 11. v 18 h: Stopy po hvězdách – režisérka **Olga Strusková** uvádí další díly nového dokumentárního cyklu, který se věnuje současným způsobům výuky o holo-caustu. Projekce sestřihu předchozích dílů opatřeného anglickými titulky a šestého dílu základní řady.

čtvrtek 8. 11. v 18 h: Maimonidových třináct článků víry. Cyklus přednášek vrch-ního zemského a pražského rabína **Karola Efraima Sidona**. **Článek třetí: V naprosté věrnosti věřím, že Stvořitel, jeho jméno buď**

požehnáno, není tělesný, nelze jej obsáh-nout tělesnými atributy a nemá vůbec žád-nou podobu.

pondělí 12. 11. v 18 h: Večer s písněmi z nového CD Hany Frejkové a Michala Hromka Dire-gelt. Hana Frejková – zpěv, Michal Hromek – kytara. Vstupné 60 Kč

úterý 13. 11. v 18 h: Dita Rukriglová, Ph.D.: Ibn Gabirol, Avicbrol a nábožen-ská poezie v Andalusii. Dvě tváře výjimeč-ného španělského básníka a obtížně pocho-pitelného filozofa. Cyklus přednášek *Mezi izolací a integrací.*

úterý 20. 11. v 18 h: Pavel Sládek, Ph.D.: Širší kontext židovské renesance v Praze. Byla židovská Praha manýrismu izolovanou laboratoří, nebo bychom ji měli vnímat v širším kontextu střední a východní Evropy? Cyklus přednášek *Mezi izolací a integrací.*

středa 21. 11. v 18 h: Výuka o holocau-stu v Čechách a v okolních zemích. Deba-tují **Miloš Pojar** (zmocněnec MZV pro české předsednictví v Mezinárodním výboru o holocaustu), **Martin Šmok** (filmový reži-sér a scénárista), **Marie Zahradníková** (lektorka pro otázky antisemitismu a šoa ve Vzdělávacím a kulturním centru ŽMP). Moderuje **Petr Brod**.

úterý 27. 11. v 18 h: Mgr. Pavel Čech: Spinoza a židovský Amsterdam. Příčiny konfliktů v židovském Amsterdamu, obci s neobyčejně bohatými vztahy s křesťan-ským okolím, symbolizovanými jmény jako Spinoza či Rembrandt. Cyklus před-

nášek FF UK v Praze *Mezi izolací a integrací.*

středa 28. 11. v 18 h: Ženy v Bibli, ženy dnes. Díl IX. – Píseň písní. Hrdinky Tanachu v podání tradičních rabínských komentátorů a současných feministických komentátorek. Jak se změnil vnímání hrdinky a jejího příběhu, když do procesu interpretace vstoupí ženy? A jaký dopad má tato skutečnost na životy dnešních žen a mužů, příslušníků židokřesťanské kultury? Cyklus přednášek hebraistky **Terezie Dubinové, Ph.D.**

čtvrtek 29. 11. v 18 h: Blízky východ včera a dnes. Jeruzalém. Město jako rukojmí – politiky, nebo tři náboženství? Pojdme si spolu položit tyto i další otázky o městě, o které se bojuje už celá staletí. Pohled z úhlu tří náboženství. Kotel – Oma-rova mešita – Chrám božío hrobu. Cyklus přednášek **Ing. Jana Neubauera** předsta-vuje oblasti Blízkeho východu bez falešného pozlátka i černého rámu. Doplněno fotogra-fickou projekcí.

Není-li uvedeno jinak, vstupné je 20 Kč.

VÝSTAVY VE VKC:

Nathan Moskowit: Illuminated Synesthe-tic Symphonies – pastely a oleje s náměty biblickými i s motivy židovských svátků. *Od 19. října do 30. listopadu 2007.*

Neztratit víru v člověka... Protektorát očima židovských dětí a Zmizelí sousedé/Poeta dětským obětím holocaustu – stálá expo-zice kopií putovních výstav VKC. *Výstavy jsou otevřeny pro veřejnost Po–Čt 10–16 h, Pá 10–15 h.*

VKC Židovského muzea v Praze, pobočka Brno

tř. Kpt. Jaroše 3, 602 00 Brno, tel.: 544 509 651, fax: 544 509 652
www.jewishmuseum.cz/brno, brno@jewishmuseum.cz

13. 11. v 19 h: „Leo Perutz: Noc pod Kamenným mostem“ – rozhlasový seriál z rudolfínské Prahy uvádí Mgr. Přemysl Hnilička.

14. 11. v 19 h: „Hudební večer Jiřího Neufelda“, ve kterém zazní synagogální žalmy a jidiš písně.

21. 11. v 19 h: „Harold Arlen (1905) – nej-zavzvější skladatel Broadwaye (a Holywo-odu)“ – poslechový pořad uvádí Jan Beránek.

25. 11. v 15 h: „Chanuka aneb Slavnost světel“ – malování a tajemné škrabání s překvapením. Výtvarná dílna pro rodiče s dětmi od 4 let.

27. 11. v 17 h: „Návrat domů?“ Druhou knihu Paula Spiegelera představí její překladatelé Eva a Pavel Dobšíkovi.

29. 11. v 19 h: Přednáška Mgr. Michaely Náhlíkové, Ph.D. V rámci cyklu „Americká židovská literatura“.

Není-li uvedeno jinak, je vstupné 20 Kč.

V listopadu je v sále možné zhlédnout kresby historické čtvrti Jeruzaléma izraelského architekta a výtvarníka Eyala Meshorer-Harima.

Oba sály jsou přístupny vždy 20 minut před zahájením programu. 15 minut po začátku programu není vstup do Vzděláva-cího a kulturního centra povolen.

MORAVSKE ZEMSKÉ MUZEUM

Programové oddělení

ve spolupráci

ŽIDOVSKÉ
MUZEUM
V PRAZE

se Vzdělávacím a kulturním centrem
Židovského muzea v Praze - pobočka Brno

si vás dovolují pozvat na cyklus přednášek

O ŽIDOVSKÉ HISTORII, KULTUŘE A JUDAISMU

středa 24. října 2007

NÁVRAT DOMŮ?

ZKUŠENOSTI ČESKÝCH ŽIDŮ PO NÁVRATU Z TÁBORŮ SMRTI

Přednáší: Mgr. Eva Kalousová, FF UP Olomouc

středa 31. října 2007

EMIGRACE ŽIDŮ Z ČESKÝCH ZEMÍ VE 20. STOLETÍ

Přednáší: Mgr. Eva Kalousová, FF UP Olomouc

Dietrichsteinský palác, přednáškový sál, I. poschodí, Zelný trh 8, Brno. Začátky v 17 hodin.
Vstupné 25, 20 Kč. <http://www.mzm.cz>

PODZIMNÍ ČÁST FESTIVALU 9 BRAN V TRUTNOVĚ

- 7. 11. 2007** 18.00 Evangelická fara: Vernisáž výstavy Jany Pivoňkové, Tomáš Molnár a spol. – Šumaři, Raut
- 8. 11. 2007** 14.00 Evangelická fara: Projekce filmů – Stanislav Motl: Spokojení vrazi (2005), Stanislav Motl: Chlapec a hvězdy (2003), Matěj Mináč: Nicholas Winton – síla lidskosti (2002)
17.00 Muzeum Podkrkonoší: Vernisáž výstavy Židé v boji a odboji, Martin Matoušek – housle
20.00 Evangelický kostel: Sefardské melodie – Tomáš Najbrt, Michael Pospíšil
- 9. 11. 2007** 9.00 Kino: HaChucpa a Jan Wiener (pro školy)
11.00 Kino: HaChucpa a Jan Wiener (pro školy)
14.00 Evangelická fara: Roman Polanski: Pianista, 2002
19.00 Evangelický kostel: HaChucpa a Jan Wiener
- 10. 11. 2007** 14.00 Regionální poslanecká kancelář: Vernisáž výstavy fotografií Václava Trpáka – Izrael
18.00 Evangelický kostel: Tumbalajka
- 11. 11. 2007** 14.00 Evangelická fara: Dušan Klein: Píseň o lítosti, 1999
18.00 Evangelický kostel: Vladimír Merta a Jana Lewitová

**Vzdělávací a kulturní
centrum Židovského muzea
v Praze, pobočka Brno,
tř. Kpt. Jaroše 3**

vás zve na výstavu

**Helena Pavlacká
Vzpomínka na synagogu**

*„Nová synagoga“ na Ponávce přiblížená
dobovou fotografií i výtvarnými díly*

Synagoga byla postavena roku 1906. V listopadu 1944 ji poškodilo bombardování a na její opravu se nenašly finanční prostředky. Po čtyřicetiletém chátrání, v zimě 1985–86, byla zbourána a umožnila tak rozšíření Úrazové nemocnice o budovu na Ponávce 10, kde ji dnes připomíná pamětní deska.

Výstava potrvá do 31. října 2007.

**Pod záštitou Ministerstva kultury ČR
a primátora města Brna Romana
Onderky**

**„WEINBERGER TOUR“ –
40. výročí úmrtí
skladatele Jaromíra
Weinberga**

Jaromír Weinberger (1896–1967):
Une Cantilène jalouse (1920) v úpravě
F. Brikcia pro violoncello a klavír
Erwin Schulhoff (1894–1942):
Sonáta pro violoncello a klavír (1914)
Jaromír Weinberger (1896–1967):
Colloque sentimental – Prelude d'après le
poeme de Paul Verlaine (1920) v úpravě
F. Brikcia pro violoncello a klavír
James Simon (1880–1944): Lamento für Cello
(in jemenitischer Weise), Meinem Lieber
Martin! (17/18. XII. 1938)
Irena Kosíková: d-Fence pro violoncello
a klavír (2007)

**FRANTIŠEK BRIKCIUS – violoncello,
TOMÁŠ VÍŠEK – klavír**

Břeclav, 25. října 2007,
19 h, synagoga Břeclav – Městské
muzeum a galerie Břeclav

Praha, 29. října 2007,
19.30 h, Pálffyho palác (Valdštejnská
14, Praha 1) – závěrečný koncert

Černovice, 3. listopadu 2007,
19 h, obřadní síň MÚ – Židovský
památník Černovice

Rumburk, 5. listopadu 2007,
16 h, kostel sv. Vavřince – Dům
kultury Rumburk

**Další informace:
www.brikcius.com**

LITERATURA NEJEN S DAVIDOVOU HVĚZDOU

Zkušení autoři literatury faktu, **Miloslav Moulis (1921)** a **Roman Čílek (1937)**, jsou znepokojeni stavem, kdy se téma nacistických koncentračních táborů vytrácí z povědomí naší společnosti a je připomínáno vždy spíš jen jednostranně a nárazově. Oba autoři mají k tomuto tématu blízko, jejich otcové se stali oběťmi nacistického teroru a Miloslav Moulis, vězeň č. 118 266, byl za ostatními dráty dlouhých pět let. I proto se rozhodli zpracovat dílo, které by přehlednou a čtivou formou nabídlo mnohostranný obraz toho, co koncentrační tábory znamenaly. Přitažlivost knihy je dána i tím, že autoři zvolili formu střídání faktografických kapitol s dramatickým vylíčením výjimečných osudů a událostí. V šesti popisných kapitolách a v šesti skutečných dramatických životních příbězích je obsaženo to nejdůležitější, co bychom měli o koncentračních táborech vědět. Je samozřejmé, že vychází i mnoho publikací, které jsou speciálně zaměřené k té či oné stránce oněch pohnutých válečných let a poskytují komplexnější pohled na některou stránku jevu, který jsme si navykli pojmenovat holocaust. Moulisova a Čílkova kniha je ale zvláště vhodná pro mládež, která skrze ní může dostat základní informace o hrůzách, které postihly generaci jejich prarodičů.

Miloslav Moulis/Roman Čílek, ZAPOMEŇTE, ŽE JSTE BYLI LIDMI..., 300 str., Epoque 2005

Bunkr pod Říšským kancléřstvím je posledním útočištěm Adolfa Hitlera. Je duben 1945 a v berlínských ulicích bojují Rusové s posledními zbytky posádek wehrmachtu a zfanatizovanými dětmi z Hitlerjugend. Každou chvíli mohou Rusové dobýt kancléřství a nastane konec... Jak vypadaly poslední dny a hodiny Třetí říše, popisují ve svých knihách významný německý publicista a historik **Joachim Fest** a **Traudl Jungeová**, Hitlerova sekretářka, která byla v bunkru až do Hitlerovy sebevraždy.

Součástí knihy je i scénář filmu *Pád Třetí říše* (režisér Oliver Hirschbiegel) německého producenta Bernd Eichingera, který z obou předchozích autorů vychází a je tedy

věrnou rekonstrukcí skutečného konce, jak jej prožívali dobrovolně či nedobrovolně důstojníci, vojáci i civilní personál Hitlerova bunkru. Jen v Německu vidělo film přes 6 milionů diváků a i jeho uvedení v České republice bylo velmi úspěšné. Toto dosud nejserióznější filmové zpracování posledních Hitlerových dnů má hvězdné obsazení, kterému vévodí Bruno Ganz v roli Vůdce.

„Natočili jsme tento film v německém jazyce,“ řekl Eichinger, „s německými herci

a s německým režisérem, celé jsme to produkovali vlastními silami. V zahraničí nebude film dabován, ale bude se promítat s titulky. Myslím, že je načase, abychom si na naše dějiny posvítli sami...“

Spojit práci historika s filmovým scénářem do jedné publikace se ukázalo jako atraktivní a čtenáři (i diváci, kteří film shlédli) to jistě ocení.

Joachim Fest/Bernd Eichinger, PÁD TŘETÍ ŘÍŠE, 340 str., Epoque 2006

V těchto dnech budeme vzpomínat už osmnácté výročí sametové revoluce a opět se vyrojí desítky článků, ve kterých se budou rozebírat okolnosti konce komunistického režimu, míra zásluh jednotlivých aktérů a slabost tehdejší moci, která už nebyla schopna vzdorovat následkům rozpadu společenství socialistických zemí, změněné politické situaci v Moskvě a takřka všelidové nespokojenosti vlastního obyvatelstva. *Revoluční bibliografie* už obsahuje pěkných několik desítek knih, které se toto období snaží osvětlit z nejrůznějších úhlů. Však nejlepší knihou, brilantní analýzou československé listopadové revoluce v roce 1989, je obsáhlá, mnohastраниková publikace **Jirho Suka** *Labyrintem revoluce* s podtitulem *Aktéři, zápletky a křížovky jedné politické krize*. Její autor, historik, se velmi podrobně a s pomocí mnoha neznámých a překvapivých reálií věnuje v prvním díle v devíti kapitolách situaci po 17. listopadu, vzniku a fungování Občanského fóra, koordi-

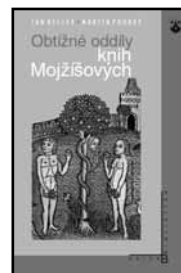
načního výboru OF a přípravám a průběhu prvních jednání s komunistickou mocí, sporům o charakter OF a slovenské VPN. Díl končí problémem prezidentské volby. V druhém díle autor velmi podrobně popisuje okolnosti, které doprovázely vznik Havlovy prezidentské kandidatury, samotné volbě, postavení A. Dubčeka, pomlčkové válce a rozdlům mezi českou a slovenskou politickou realitou. Publikace je opatřena perfektním aparátem – poznámkami, chronologií událostí, seznamem zkratk a jmenným rejstříkem.

Autor **Jirí Suk (1966)**, vědecký pracovník pražského Ústavu pro soudobé dějiny, provází čtenáře spletitou cestou živoucí historie se stále přítomným vědomím, že se neodvíjela jednoznačným směrem, nýbrž byla výslednicí různorodě působících a neustále se měnících vektorů politických sil, větvila se do vývojových alternativ a zauzlovala na křížovkách mocenských strategií a konfliktů. Prvnímu vydání této knihy byla udělena prestižní Hlavní cena MAGNESIA LITERA 2004.

Jirí Suk, LABYRINTEM REVOLUCE, 507 str., Nakladatelství Prostor, Praha 2003

V Bibli je řada oddílů, příběhů či údajů, nad nimiž je dnešní čtenář často na rozpacích. Některé oddíly jej dokonce pohoršují. Vždyť se v „Písmu svatém“ píše např. o krutostech, podlostech či nemravnostech, aniž by byly kritizovány, natož rozhodně odsouzeny. Co vlastně chtějí tyto oddíly čtenářům říci? Autoři této knihy jsou renomovaní biblisté, mají s takto kladenými otázkami bohaté zkušenosti, berou je vážně a snaží se na ně srozumitelně odpovídat. V této publikaci se u vybraných oddílů knih Mojžíšových pokoušejí čtenáře stručně uvést do světa Bible a ukázat, jak i staré a na první poslech obtížné texty mohou aktuálně promlouvat.

Kvalita publikace odpovídá vysokému vědeckému renomé autorů – **prof. ThDr. Janu Hellerovi (1925)**, teologu, biblistovi, religionistovi a emeritnímu profesoru Evangelické teologické fakulty UK a **doc. ThDr. Martinu Prudkému (1960)**, který je také teologem, biblistou a současně vedoucím ►

► katedry Starého zákona na ETF UK v Praze, kde je nástupcem prof. Hellera.

Jan Heller/Martin Prudký, OBTÍŽNÉ ODDÍLY KNIH MOJŽÍŠOVÝCH, 182 str., Karmelitské nakladatelství Kostelní Vydří, 2006

Jak je poznáme? To je název drobné edice, ve které Knižní klub přináší přehledné publikace o umění. Obě dosud vydané knížky jsou překladem německého originálu vydaného známým stuttgartským nakladatelstvím Belser AG.

Autorka publikace **Umění gotiky, Karin Sagnerová**, dokázala na malé ploše shrnout nejdůležitější fakta o gotickém slohu, o tom, jak se projevuje v architektuře, plastice, malířství a užitém umění. U snímků katedrál a domů nechybí přehledné řezy či půdorysy, kde je také vysvětleno odborné názvosloví (krab, fialy, kružby atd.). V oddílu věnovaném malířství jsou vysvětleny přínosy gotického malířství, které se oproti předcházející epoše zabývalo i uměním portrétu a věrným vyobrazením krajiny a měst. Současně se ujasňovaly i otázky techniky malby, perspektivy, prostoru, lidského těla i základních výtvarných kompozičních pravidel a prostředků. I v oddílu věnovaném plastice a užitému umění nalezneme jen ty nejdůležitější, nejtypičtější znaky, které jsou pro gotický sloh charakteristické. Stručnost, přehlednost, přístupnost jsou hlavní přednosti elegantní publikace, která může být hezkým dárkem pro studenty, ale i zralejší milovníky umění.

Karin Sagnerová, UMĚNÍ GOTIKY – JAK JE POZNÁME?, 127 str., Knižní klub, Praha 2005

Svět objevitelských výprav má tvrdá pravidla. Za poznání neznámých krajín a neobvyklých civilizací se často platí krutá, mnohdy i nejvyšší daň. Navzdory tomu vítězí statečnost a lidská touha objevovat je nekonečná.

Jedno dramatické svědectví o výpravě, která málem dopadla katastrofálně, přináší skvělá kniha **Alfreda Lansinga Endurance**. Mimořádně svěží formou je tu popisováno neuvěřitelné putování Shackletonovy královské transantarktické expedice. Britská výzkumná loď *Endurance* zamrzla v lednu 1915 v ledových polích antarktického Wedellova moře a po deseti měsících jí ledové kry roz-

drtily. Ernst Shackleton a posádka dvaceti sedmi mužů zůstali 850 mil od nejbližší základny. Nastal jim čas tvrdé zkoušky a utrpení... Brilantně napsaná kniha novináře Lansinga je uznávána jako naprosto úplný popis osudné plavby a toto ohromující vyprávění o přežití Shackletona a všech jeho mužů označil časopis *Time* za „definici hrdinství“. Dnes asi nejoblíbenější světový horolezec Reinhold Messner prohlásil, že Shackleton se stal jeho hrdinou. Český překlad vychází u příležitosti Mezinárodního polárního roku a je věnován všem mizejícím ledovcům.

Alfred Lansing, ENDURANCE, Nakladatelství DharmaGaia, Praha 2007

Současnou ikonou české literatury zabývající se holocaustem je nesporně **Arnošt Lustig (1926)**, kterému ani loňské narozeninové jubileum nebralo na tvůrčí síle a schopnosti se společensky angažovat. Je až obdivuhodné, čemu všemu předsedá, kde všude je členem komise a v jakém časopise je šéfredaktorem. Rozhodně by svou výkonností mohl zastínit leckterého čtyřicátníka. Není osobou jednoduchou, a mnozí se ptají, jaký ve skutečnosti je. To zcela jistě napoví především jeho literární tvorba, ale i tak zde stále zůstává široký prostor pro vyjádření těch nejnítěrnějších pocitů. To si zřejmě uvědomil i Harry J. Cargass, profesor univerzity v St. Louis, a literární historik Michael Bauer a rozhodli se pořídit s Lustigem jakési noblesní interview. K tomu došlo už před časem a rozhovor byl publikován v roce 1993 v knize *Witness of Catastrophe*, která Lustiga představuje jako vnímavého svědka největší lidské tragedie 20. století. V roce 1998 je v Tvaru publikován Bauerův dialog s Lustigem, naléhavě zde uvažuje o smyslu a poslání literárního díla.

Kniha končí studií amerického judaisty Byrona Sherwina, pojednávající o morálních aspektech holocaustu a porovnávající jeho literární reflexi u Prima Leviho a Arnošta Lustiga. Přestože Sherwinova esej je datem svého vzniku nejstarším textem publikace – otázky, které si klade a na něž se pokouší najít odpověď, neztratily nic na své aktuálnosti.

Arnošt Lustig, ODPOVĚDI, 100 str., Nakladatelství Prostor, Praha 2001

Vzácným dárkem, určeným milovníkům umění, ale zvláště pak těm, kteří obdivují umění Dalekého východu, je kniha **Hsü Kuo-huanga (1950) Deset zastavení s čínským obrazem**. Autor se narodil na severu Tchajwanu a vystudoval umělecký design na Státní akademii výtvarných umění. Od mládí se ale věnoval studiu kaligrafie, tušové malby a historii čínského malířství. Pro své rozsáhlé znalosti byl jmenován kurátorem oddělení malby a kaligrafie Národního palácového muzea v Tchaj-peji. Jeho vlastní tvorba byla vystavována mimo Tchajwan i v USA, Evropě a v letech 2002 a 2004 i v Praze. V roce 2004 opustil místo kurátora a po vzoru starých čínských literátů se uchýlil do ústraní svého domova, kde žije a maluje.

Kniha je v podstatě tvořena sérií přednášek, které přednesl v září 2004 na Karlově univerzitě v Praze v rámci programu Mezinárodního sinologického centra Tiang–Ting-kuovy nadace. Národní palácové muzeum vlastní jednu z největších sbírek čínského umění na světě a autor publikace měl jedinečnou možnost seznámit se s nejslavnějšími díly čínského malířství. To, co o umění píše, je dvojnásob cenné, protože autorem je nejen vynikající kunsthistorik, ale současně i znamenitý umělec. To dává jeho názorům, postřehům i kritice další rozměr, který u jiných autorů chybí. Publikace zahrnuje nejdůležitější autory a malířské směry z doby panování dynastie Sung (960–1279). Zvláštní pozornost věnuje dvěma stěžejním žánrům tradičního výtvarného umění – krajinomalbě a malbě květin a ptáků.

Pražské přednášky **Hsü Kuo-huanga** jsou zasvěceným průvodcem po výtvarné tradici staré Číny, jaký jsme dosud neměli k dispozici. Velmi cennou součástí knihy je i připojený nadmíru bohatý aparát. Vedle jmenového rejstříku je zde rejstřík malířských děl, seznam pečeti a jejich majitelů, slovníček odborných termínů, seznam původních teoretických textů, seznam literatury, chronologie čínských dynastií a seznam reprodukcí. Připojeno je i anglické summary.

Hsü Kuo-huang, DESET ZASTAVENÍ S ČÍNSKÝM OBRAZEM, 297 str., Nakladatelství DharmaGaia, Praha 2007

► Milan Kalina

ŠACH NACHT

Skupina „historického šermu“ Erika Sedláčka se rozhodla dne 10. listopadu 2007 netradičním způsobem připomenout říšský pogrom z roku 1938, který vešel ve známost jako tzv. Kristallnacht. Ochotníci chtějí uspořádat pochodňový průvod ulicemi Židovského Města pražského. Hesla i kostýmy Erikovy skupiny budou volena tak, aby co nejméně napodobila chování současných radi-

kálů. Pravděpodobně je podpoří i členové židovských komunit, kteří se ujmou role protidavu. Není důvod k panice ani k obavám. Akce je povolena Magistrátem hl. města Prahy, který nese za její kontrolu a zdárný průběh plnou odpovědnost.

Židi bejvávali vždycky dobrý šachisté. Náckové – až na čestné výjimky – se zможou tak leda na domino. Proto jich vždycky do jednoho bezbranného kope aspoň šest. Dominový efekt! Náckové se prostě strkat chtějí. Chybí jim dav. Snad proto, že když jsou sólo, tak se spíš schovávají.

A podobně jako všichni ti nešťastní „neviditelní“, co jen tak z plezíru (anebo spíš ze zoufalství) rozkopou telefonní budku – chtějí být, náccíci, extrémně vidět. Proč jim to dopřávat? Proč se nechat zatáhnout do jejich domina? Nebylo by lepší najít nějaký vhodnější šachový tah? Žádný konkrétní mne v této chvíli nenapadá, ale ideální by bylo, kdyby oněch 150 ochotníků prošlo uličkami pražského Židovského Města bez většího zájmu – lépe řečeno – za ostantativního nezájmu okolí (on už si magistrát, který tu pitomost povolil, určitě pohlídá, aby sprejem necákali „křesťanské kříž na druhou“, kam nemají). A někde opodál, nejlépe na magistrátních schodech, by mohla proběhnout sbírka na nákup publikací objektivně pojednávajících

o Kristallnacht a šoa. Publikace anebo nejlépe finance by se pak mohly věnovat školám neonacisticky nejvíc postižených regionů – pokud sami profesori nejsou v duši bosohlaví... např. do Světlé, Chomutova, Mostu a Prahy...

Hluboce si vážím osobního postoje všech, co si půjdou stoupnout jako za dob Anny Proletářky proti extrémistům. Ale tím jim jen udělají radost. A vyšachují nás, přespolní. Kvůli několika bosohlavejm plameňákům fakt do Prahy nepojedu. Snad jen za předpokladu, že bych se vlastně chtěl taky strkat a chtěl být vidět v médiích, která jsou dnes (chudinky) natolik svobodná, že se kvůli sledovanosti a nákladu jednoduše nemohou obrátit k evidentním hulvátům na trůnu a v jeho okolí zády a vyhlásit jim jednoměsíční etické embargo. Chuť by možná byla. Ale odvaha chybí. Prachy jsou především.

Naopak daleko varovnější a na pováženu je přístup pražského magistrátu. Prý akci nešlo dost dobře zabránit. Jinými slovy říká město Praha všem českým Židům: „Žijete v demokracii, milánkové, a demokracie to není svět, kde by se snad měřilo, co je a co není etické. Co je to vlastně nějaká Kristallnacht? Kdo si na to dneska ještě vzpomene... Sorry, ale zákon...“ Kdyby ale člen kteréhokoli magistrátu byl skutečným purkmajstrem – mistrem na záležitosti obce, za paragrafy by se neschovával. A občan – Žid, nežid, nácek, tácek – by určitě ocenil, že je tu konečně někdo, kdo označí prasárnu veřejně a statečně za prasečinu. Naštěstí tu ale máme ten zákon... „Etika a soudnost alias milosrdenství a soud – na tom stojí vesmír,“ učí filozofie těch, co to poprvé „organizované“ odsákali během říšské Kristallnacht. A to byl jenom „náciv“ a „testík“. Nacvičuje i pražský magistrát? Test demokracie nebo toho, jak se vypouští džin z flašky? Navrhují, pošlete jim flašku. Prázdnou, jen s vaším názorem. Takové šalamounské garde. Tah věží. Třeba se v moři paragrafů neztratí... A střepů bylo tehdy v roce 1938 taky dost...

► Achab

Bejt Simcha ve spolupráci s WUPJ (Světovou unií progresivního judaismu)

srdečně zve na

KABALAT ŠABAT S RABÍNEM TOMÁŠEM KUČEROU

pátek 23. listopadu od 18 hodin

v restauraci Mánes (Masarykovo nábřeží 250, Praha 1)

Kabalat šabat, společná večeře, studium textů, program pro děti;

vstup: 50 Kč dospělí, 30 Kč studenti, děti do 12 let zdarma – pouze pro přihlášené,
přihlášky na adrese reform@volny.cz nebo na telefonu 724 027 929